

České vysoké učení technické v Praze

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA

Výroční zpráva

2014

Zpracovaly:

PhDr. Barbora Ramajzlová, PhDr. Marta Machytková, Mgr. Michaela Morysková

Podklady připravily:

Ing. Iva Adlerová, RNDr. Ivana Hájková, PhDr. Lenka Krejčová, PhDr. Helena Kovářiková,
Mgr. Lenka Němečková, PhDr. Ludmila Tichá, Mgr. Ilona Trtíková

květen 2015

1. Obsah

1. Obsah	3
2. Úvod	5
3. Ústřední knihovna – organizace a financování	6
3.1 Organizace a řízení	6
3.2 Knihovní rada	6
3.3 Financování ÚK	7
3.4 Spolupráce s fakultami, katedrami	7
4. Fondy informačních zdrojů	8
4.1 Stav fondů, přírůstek.....	8
4.2 Prodejní výstava knih	9
4.3 Elektronický informační fond	9
4.4 Nákup elektronických knih – akvizice přímo řízená uživatelem (PDA)	10
5. Financování informačních zdrojů	11
5.1 Financování tištěné knižní literatury	11
5.2 Financování oborových časopisů	11
5.3 Financování konsorciálních e-zdrojů a služeb	12
5.4 Financování nekonsorciálních e-zdrojů a služeb.....	12
5.5 Financování informačních zdrojů – rekapitulace.....	12
6. Uživatelé	14
7. Služby	15
7.1 Výpůjční služby.....	15
7.2 Rešeršní a konzultační služby	16
7.3 Reprografické služby	17
7.4 Elektronické služby	17
8. Webové stránky, propagace	19
8.1 Webová stránka ÚK	19
8.2 Propagace a komunikace s uživateli	19
9. Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů (EIZ)	21
9.1 Zhodnocení dostupnosti EIZ v roce 2014	21
9.2 Statistické sledování využití EIZ.....	21
9.2.1 Multioborové zdroje	22
9.2.2 Citační databáze a rejstříky	23
9.2.3 Oborové informační zdroje	24
10. Podpora studia	26
11. Podpora vědy a výzkumu	28
12. Podpora vědeckých časopisů na ČVUT (Acta Polytechnica)	30
13. Budování institucionálního repozitáře	32
14. Informační infrastruktura	33
14.1 Technické a technologické vybavení ÚK	33
14.2 Knihovní systém Aleph	33

15. Prostory	34
16. Personální situace.....	35
17. Mezinárodní a národní spolupráce.....	36
17.1 Členství v odborných orgánech a organizacích	36
17.2 Zahraniční cesty	37
18. Projekty (grantová a rozvojová činnost).....	38
18.1 Realizované v roce 2014	38
18.2 Podané na rok 2015, pokračující.....	38
19. Publikační a přednášková činnost.....	39
20. Přílohová část.....	40
20.1 Seznam zaměstnanců k 31. 12. 2014.....	40

2. Úvod

Sestavit výroční zprávu znamená vrátit se do minulého roku a provést inventuru všeho, čím se po celý rok Ústřední knihovna ČVUT (ÚK) zabývala. Řadu výsledků činnosti lze jednoduše kvantifikovat, ať jsou to statistické údaje výpůjček, počty hledání v citačních databázích nebo financování knižních přírůstků. Obtížnější je pak popsat ty činnosti, které jsou nadstavbou nad klasickými knihovnickými procesy, které vytvářejí podporu studia a vědy, jak to většinou stručně nazýváme. Tyto činnosti systematicky rozvíjíme a propojujeme a celkem nenápadně každoročně rozšiřujeme. Podívejte se na jednotlivé kapitoly této zprávy, jak jsme se s těmito aktivitami vyrovnali.

Vloni jsme konstatovali, že po založení ÚK se nenaplnila obava ze ztráty dlouholetých kontaktů a vazeb s mateřskými fakultami a že se podařilo nastavit nový způsob spolupráce a komunikace s pracovníky i studenty. Ano, a daří se vytvářet nové osobní kontakty, prohlubuje se spolupráce s vyučujícími a doktorandy a my se snažíme jim tzv. „šít informace a služby na míru“.

Novým počinem v roce 2014 bylo převedení redakce vědeckého časopisu *Acta Polytechnica* do ÚK. Pro redakci to byl krok „do známa“, protože byl založen na předchozí spolupráci s pracovníky ÚK. Přinesl větší prostor pro řízení časopisu a celého publikačního procesu. Umožnil založení druhé řady *Acta Polytechnica CTU Proceedings* věnované sborníkům z konferencí ČVUT, která od zveřejnění prvního čísla na konci 2014 vzbudila velký zájem.

Máme skvělý pracovní tým, dobře funguje spolupráce, zastupitelnost, ochota učit se nové věci nebo se na nich podílet. Potýkáme se s nedostatkem prostoru, o kterém jsme věděli, že nás dostihne, a který budeme muset v příštím období řešit.

ÚK je dobře hodnocena v rámci univerzity, neztrácíme se ani v celostátním prostoru, jsme veřejně aktivní a naši zástupci si postupně získávají jméno i na mezinárodní úrovni.

Knihovna v roce 2014 úspěšně plnila všechny úkoly, které vyplývají z jejího poslání. Výroční zpráva obsahuje tradičně údaje o fondech ÚK a jejich financování, informuje o uživatelích a službách, které jsou jim poskytovány. Zpráva se podrobně zabývá problematikou dostupnosti elektronických informačních zdrojů a jejich využitím. Pozornost je dále věnována vzdělávacím aktivitám, podpoře vědecké činnosti školy, rozvoji informační infrastruktury a dalším aktivitám, které ÚK realizovala v roce 2014.

Barbora Ramajzlová

3. Ústřední knihovna – organizace a financování

3.1 Organizace a řízení

ÚK je strukturovaná na centrální a detašovaná pracoviště (lokální knihovny). Centrální pracoviště působí v budově Národní technické knihovny (NTK) v Dejvicích, lokální knihovny jsou umístěny v prostorách mimodejvických fakult (na Fakultě biomedicínského inženýrství, Fakultě dopravní, Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské). V tabulkách, kterými je text této zprávy doplněn, je používána pro označení centrálního pracoviště zkratka ÚK/NTK a pro označení lokálních knihoven zkratky příslušných fakult.

V květnu 2014 byla převedena do ÚK výkonná redakce vědeckého časopisu *Acta Polytechnica* s pracovním úvazkem šéfredaktorky, která je řízená ředitelkou a je členkou jejího poradního orgánu (více v kap. 12 *Podpora vědeckých časopisů na ČVUT*).

Knihovna se člení na:

- **Oddělení fondů** (akvizice, zpracování a zpřístupňování fondu, správa a ochrana fondu, správa a rozvoj knihovního systému *Aleph*, budování *Digitální knihovny ČVUT* jako univerzitního repozitáře).
- **Oddělení služeb** (výpůjční služby, specializované služby, e-sloužby, bibliograficko-informační služby, poradenské a referenční, konzultační a reprografické služby, meziknihovní výpůjční služba).
- **Oddělení podpory studia** (informační vzdělávání, podpora budování *Digitální knihovny ČVUT*, zajišťování dostupnosti elektronických informačních zdrojů, školení a semináře, tvorba a správa webových stránek ÚK, podpora vědy a výzkumu, hodnocení a srovnávání výsledků školy v oblasti publikování).
- **Sekretariát ředitelky** (řídící a koncepční činnost, tvorba a řízení projektů, strategie rozvoje ÚK, správa lokálních knihoven, redakce *Acta Polytechnica*).
- **Lokální knihovny** (akvizice, zpracování, zpřístupňování a ochrana fondů, výpůjční služby, elektronické dodávání dokumentů, meziknihovní výpůjční služba).

3.2 Knihovní rada

Podle *Organizačního řádu ÚK*, čl. 5, 6 je stálým poradním orgánem ředitele Knihovní rada. V roce 2014 byla na základě návrhů děkanů fakult a ředitelů součástí jmenována rektorem Knihovní rada v novém složení. Podle jednacího řádu členy Knihovní rady jmenuje rektor na dobu určitou nejvýše do konce svého funkčního období. Ředitelka ÚK svolává zasedání Knihovní rady, předkládá materiály k projednání a může pozvat hosty ke konkrétnímu bodu jednání.

Na prvním zasedání dne 27. 5. 2014 byl předsedou Knihovní rady zvolen prof. Ing. Jiří Nožička, CSc., prorektor pro rozvoj.

Členy knihovní rady jsou:

doc. Dr. Ing. Václav Liška	Fakulta stavební
Ing. Růžena Petrová, Ph.D.	Fakulta strojní
prof. Ing. Zbyněk Škvor, CSc.	Fakulta elektrotechnická
Mgr. Jarmila Štruncová	Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská
doc. PhDr. Oldřich Ševčík, CSc.	Fakulta architektury
doc. Ing. Lukáš Týfa, Ph.D.	Fakulta dopravní
Ing. Ida Skopalová	Fakulta biomedicínského inženýrství
doc. RNDr. Alena Šolcová, Ph.D.	Fakulta informačních technologií
Mgr. Tomáš Groll	Masarykův ústav vyšších studií
Ing. Radek Holý	Výpočetní a informační centrum
PaedDr. Vladana Botlíková, CSc.	Ústav tělesné výchovy a sportu
Ing. Karel Smolek, Ph.D.	Ústav technické a experimentální fyziky
Ing. Marie Studničková, CSc.	Kloknerův ústav
Alexandra Helmichová	Technologické a inovační centrum
PhDr. Vladimíra Kučerová	Česká technika – nakladatelství ČVUT
prof. Ing. Vladimír Haasz, CSc.	Univerzitní centrum energeticky efektivních budov
prof. Ing. Václav Hlaváč, CSc.	Český institut informatiky, robotiky a kybernetiky

Knihovní rada se sešla v roce 2014 dvakrát. Na květnovém zasedání byly členům předány jmenovací listiny a proběhla volba předsedy. Diskutovalo se o budoucnosti ÚK a jejím dalším rozvoji. Další zasedání se konalo 12. listopadu 2014. Knihovní rada projednala bez připomínek *Průběžnou zprávu o činnosti ÚK v roce 2014*. Projednala, také bez připomínek, hospodaření knihovny a přípravu rozpočtu na rok 2015. Ředitelka dále informovala o problematice otevřeného přístupu (OA) z pohledu dopadů na financování elektronických informačních zdrojů a vydavatelských politik. Informovala také o projektu SCOAP³, kterého se ČVUT účastní. Vzhledem k tomu, že do činnosti ÚK byla zařazena redakce vědeckého časopisu *Acta Polytechnica*, byla pozvaná na jednání šéfredaktorka Ing. Iva Adlerová, aby seznámila Knihovní radu se současným stavem i rozvojem časopisu.

Další zasedání je plánováno v první polovině roku 2015.

3.3 Financování ÚK

ÚK hospodařila jako samostatná účetní jednotka s rozpočtem, který je určen metodikou rozpočtu ČVUT. Rozpočet ÚK byl tvořen nákladově podle činnosti ÚK. Byl z něj financován nákup informačních zdrojů (knihy, časopisy, e-zdroje), personální a provozní zajištění ÚK, technická podpora a příslušné služby pro ÚK a platba za pronájem prostor v budově NTK. Knihovna hospodařila s vlastními zdroji, kterými jsou příjmy za poplatky, služby apod. Dalšími finančními zdroji jsou granty/projekty, které ÚK v daném roce získala. Nepeněžními zdroji ÚK byly knižní dary, signální výtisky skript a některých tiskovin České techniky – nakladatelství ČVUT a výměnné publikace.

Rozpočet ÚK pro rok 2014 byl proti minulému roku upraven tak, aby pokryl zvýšené mandatorní výdaje v oblasti EIZ (více v kap. 9 *Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů*). Od května 2014 došlo také k navýšení rozpočtu na aktivity spojené s vydáváním časopisu *Acta Polytechnica* – osobní a provozní náklady.

3.4 Spolupráce s fakultami, katedrami

Tato spolupráce je pro činnost knihovny klíčová a v roce 2014 se na ní podílela většina pracovníků knihovny. Potřebné informace byly zveřejňovány jednak na webových stránkách ÚK v sekci *Katederní knihovny*, jednak byly předávány v rámci osobních kontaktů. Pro oblast fondů (akvizice, inventarizace, předávání fondu na katedry) je stabilně určena konkrétní pracovnice ÚK pro každou fakultu a součást školy jako jejich kontaktní osoba.

V únoru 2014 byla vydaná směrnice ředitelky Ústřední knihovny ČVUT č. 1/2014 *Organizace akvizice (nákupu) informačních zdrojů a služeb na ČVUT*. Směrnice upravuje způsob nákupu a hrazení informačních zdrojů, evidenci dokumentů v ÚK a zařazování zahraničních dokumentů pro hodnocení výsledků výzkumných organizací (RIV) do fondu Národní knihovny ČR.

Před zahájením akademického roku 2014/2015 se zástupci dejvických fakult, kteří jsou pověřeni na jednotlivých katedrách správou katederních knihoven, setkali s pracovníky ÚK. Setkání jsou již tradičně organizovaná po jednotlivých fakultách. Cílem setkání je zhodnotit spolupráci fakult s ÚK a informovat o všech oblastech činnosti ÚK. Jednalo se o finančních limitech příslušných fakult pro akvizici a jejich naplňování v roce 2014, o objednávkách časopisů na rok 2015, o inventarizaci fondu na katedrách. Prezentovány byly informace o dostupnosti elektronických informačních zdrojů a o konkrétních připravovaných akcích – prodejní výstava, školení a semináře.

Kromě oblasti doplňování fondu a zajišťování tradičních služeb spolupracovala ÚK s fakultami/katedrami v oblasti podpory studia a podpory výzkumu, o tom podrobněji v dalších částech zprávy.

4. Fondy informačních zdrojů

4.1 Stav fondů, přírůstek

ÚK buduje specializované fondy informačních zdrojů (ve formě tištěné i elektronické) podle informačního profilu, který vychází ze zaměření studijních programů a studijních oborů a konkrétní vědecké a výzkumné činnosti fakult a ústavů ČVUT. Tištěné fondy jsou umístěny jednak přímo v ÚK (v centrálním pracovišti ÚK v budově NTK a v lokálních knihovnách), jednak na katedrách a ústavech fakult – podle toho, kdo je financoval.

Akvizice fondu probíhala v úzké součinnosti s pedagogy a vědeckými pracovníky, a to podle zásad *Akviziční politiky Ústřední knihovny ČVUT*. Z finančních prostředků ÚK byly pořizovány informační zdroje určené pro celou školu. Z prostředků fakult a ústavů byly hrazeny oborově zaměřené informační zdroje, studijní literatura, doporučená literatura k předmětům dané fakulty, české a zahraniční časopisy tematicky zaměřené na studijní a vědní obory dané fakulty či ústavu. Knižní fondy byly nakoupeny většinou z prostředků fakult (finanční limity fakult, granty a rozpočty kateder), podíl těchto nákupů byl z celkového financování knižního fondu v roce 2014 ve výši 95 %.

Nový přírůstek v roce 2014 byl tvořen tištěnými publikacemi, které byly převážně pořizovány nákupem (4 846 knihovních jednotek), část přírůstků v počtu 1 030 knihovních jednotek byla získána jako dary, mezinárodní výměnou nebo jako signální výtisky (tiskoviny vydávané Českou technikou – nakladatelstvím ČVUT). Další část přírůstků (1 111 knihovních jednotek) tvořily vysokoškolské kvalifikační práce. Celkový přírůstek knihovního fondu za rok 2014 byl evidován v počtu 6 987 knihovních jednotek, vývoj přírůstků za posledních deset let je uveden v tab. 1.

ÚK ČVUT	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
přírůstek	10 476	11 802	11 644	11 111	8 899	7 295	7 211	6 969	7 199	6 987

tab. 1

V roce 2014 bylo z celkového knihovního fondu vyřazeno 8 969 knihovních jednotek. Největší **úbytek** (8 588 knihovních jednotek) byl proveden v rámci centrálního pracoviště ÚK, a to vyřazením obsahově zastaralých nebo opotřebovaných dokumentů z katederních knihoven dejvických fakult a z centrálního fondu.

Vývoj objemu knihovního fondu ČVUT za posledních deset let je dokumentován v tab. 2.

ÚK ČVUT	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
knih. fond	509 275	515 923	516 751	518 753	505 190	499 109	497 644	483 345	486 096	484 114

tab. 2

Časopisecký fond v roce 2014 tvořilo 341 titulů časopisů, z nich pouze v tištěné podobě bylo 337 titulů, 4 tituly byly přístupny pouze v elektronické podobě. Celkem se odebíralo 353 exemplářů. Trend snižování počtu odebíraných titulů (tab. 3) vypovídá o šetření finančních prostředků, což se projevuje významně u počtu exemplářů – např. v roce 2010 bylo předplaceno 442 titulů v 548 exemplářích, v roce 2014 už je poměr 341/353. Hlavním důvodem snižování objemu odebíraných časopisů je dostupnost – a jejich dostatečnost – elektronických verzí časopisů (produkce vydavatelství Elsevier, Wiley, Springer aj.), které jsou zajišťovány prostřednictvím konsorcií, jejichž je ČVUT členem od roku 2000.

ÚK ČVUT	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
počet titulů časopisů	726	748	728	736	620	442	428	389	355	341

tab. 3

Na základě koordinované akvizice mezi ÚK a NTK platí dohoda, že jedinečné časopisy (tj. ty které předplácí jenom ÚK) jsou umístěny v časopisecké studovně NTK. V roce 2014 to bylo 44 titulů časopisů financovaných z limitů fakult (FSv, FS, FEL). Vzhledem ke změnám ve fondu NTK byly 2 tituly na rok 2014 předplaceny duplicitně, což již nešlo změnit, ale pro rok 2015 bude duplicita odstraněna. Ve studovně jsou k dispozici aktuální čísla a kompletní předcházející ročník. Vázané ročníky 2009 – 2013 byly podle klasifikace LCC zařazeny do fondu NTK (s označením majetek ČVUT a chráněny RFID čipem ČVUT). Ostatní oborové časopisy (jedná se o 297 titulů) jsou uloženy na katedrách nebo v lokálních knihovnách.

4.2 Prodejní výstava knih

Úspěšným a osvědčeným způsobem akvizice byla prodejní výstava zahraničních tištěných novinek v technických oborech, jejíž šestý ročník proběhl ve dnech 21. až 23. října 2014 v prostorách budovy NTK. Výstava se konala pod názvem *Nov@ 2014 – Knižní novinky v technických oborech: 6. prodejní výstava zahraniční literatury pro obory ČVUT* a byla realizována s podporou projektu *Fondu na podporu celoškolských aktivit ČVUT 2014*. Cílem výstavy bylo zprostředkovat přísun nejnovější zahraniční literatury pro studijní a vědní obory ČVUT (převážně na základě doporučení pedagogů) a umožnit jejich prohlédnutí na místě, v neposlední řadě také využít výstavní slevy, které dovozce – firma Kuba Libri – nabídl. Novinkou výstavy bylo vystavení děl autorů ČVUT, kteří publikovali v zahraničí. Tento záměr se setkal s velkým ohlasem a knihy našich autorů byly zakoupeny do fondu ÚK.

Celkem bylo na výstavu dovezeno 484 titulů. Do fondu ÚK bylo nakoupeno celkem 147 knih v hodnotě 373 262,- Kč. Z prostředků FCA bylo pořízeno za 70 000,- Kč celkem 24 titulů knih, 16 titulů v hodnotě 40 231,-Kč bylo zakoupeno z rozpočtu ÚK. Dalších 107 titulů bylo hrazeno z limitů fakult a z rozpočtů a grantů kateder.

obr. 1

4.3 Elektronický informační fond

Elektronický informační fond je tvořen **bibliografickými, citačními a fulltextovými databázemi** (digitální knihovny), které se nakupují formou licenčních poplatků a jsou zpřístupněny v počítačové síti ČVUT (podrobněji v kap. 9 *Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů*). Dále jej tvoří elektronické knihy, které jsou zakoupeny formou trvalého nákupu nebo jako kolekce e-knih přístupné na základě ročního předplatného.

Fond elektronických knih je na ČVUT budován od konce roku 2008, kdy vydavatelství Elsevier a vydavatelství Wiley povolila trvalý nákup jednotlivých knižních titulů, ke kterým mají uživatelé časově neomezený přístup. V prostředí ČVUT se okamžitě projevil jednoznačný přínos elektronických knih, a to možnost jejich sdílení.

V roce 2014 bylo na základě konkrétních požadavků akademických pracovníků zakoupeno formou trvalého nákupu celkem 48 titulů elektronických knih z vydavatelství Elsevier, Wiley a ProQuest (e-brary). V knihovním fondu ČVUT tak bylo k 31. 12. 2014 evidováno celkově 941 trvale nakoupených e-knih. Jejich využití je statisticky sledováno v ukazateli *Stažené články/kapitoly*. Konkrétní výsledky v jednotlivých letech jsou uvedeny v tab. 4.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ScienceDirect/e-books	4 707	3 935	3 121	1 881	1 596	954	1 616
Wiley books/reference works	7 811	4 959	4 055	8 731	2 890	3 313	1 966
EBSCO/e-books	-	-	-	-	-	365	625

tab. 4

Kolekce elektronických knih jsou další součástí elektronického informačního fondu. Jsou to kolekce *Lecture Notes in Mathematics*, kolekce *Lecture Notes in Computer Science* a *Springer eBook Collection in Computer Science*, ke kterým je zajištěn přístup službou SpringerLink v rámci konsorciální licence. Kolekce jsou průběžně doplňovány/aktualizovány, rozsahem jsou objemnější, proto i jejich využití je vyšší. V roce 2014 jsme evidovali dvojnásobný nárůst proti minulému roku, kolekce jsou využívány při výuce. Celkové využití těchto kolekcí v letech 2009-2014 je uvedeno v tab. 5.

V tab. 5 je také uvedeno využívání kolekcí *ebrary* a *Knovel*. V roce 2012 měli uživatelé ČVUT licenční přístup k celé kolekci elektronických knih *ebrary Academic Complete*. V roce 2013 byl předplacen licenční přístup ke kolekci *ebrary* pouze v řadě *Engineering & Technology*, která obsahuje přes 8 tisíc titulů, toto předplatné pokračovalo i v roce 2014. Velký zájem o knihy této řady ukazuje růst v počtu čtených knih – celkem to bylo 40 726 plných textů částí knih. V roce 2014 byl obnoven licenční přístup k šesti modulům kolekce *Knovel*, která obsahuje e-knihy a referenční příručky z technických oborů.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Springer Link/e-books (LNCS + LNM + bonusy)	14 475	17 497	16 008	9 872	27 195	56 070
ebrary	-	-	-	62 118	27 577	40 726
Knovel	-	-	-	560	-	5 816

tab. 5

4.4 Nákup elektronických knih – akvizice přímo řízená uživatelem (PDA)

Ústřední knihovna ČVUT připravila v roce 2014 ve spolupráci s firmou Albertina icome Praha online prodejní výstavu elektronických knih, která je založená na principu nákupu přímo řízeného uživatelem (PDA - Patron Driven Acquisition). Tento způsob akvizice, kdy vybírají/nakupují uživatelé sami, bez zásahu knihovníka, jsme úspěšně vyzkoušeli již v roce 2013 s firmou EBSCO. Akvizitěrky s dlouholetými zkušenostmi v oblasti výběru a nákupu knih tentokrát vybíraly tituly na platformě *ebrary*, jejíž sekci *Technology & Engineering* knihovna předplácí pro uživatele ČVUT již několik let. Předvýběru elektronických knih akvizitěrky věnovaly opravdu velkou pozornost, aby do užšího výběru zařadily ty e-knihy, které odpovídají oborové náročnosti jednotlivých fakult. Užší výběr posléze sloužil jako nabídka uživatelům. Pro to, aby se nákup uskutečnil, musela být splněna aspoň jedna z podmínek – uživatel si prohlíží minimálně 10 stran jednoho titulu/prohlíží si titul minimálně 10 minut/stáhne si jakoukoliv část titulu/tiskne jakoukoliv část titulu/e-mailem odešle jakoukoliv část titulu.

Z kolekce *ebrary* bylo takto vybráno 58 titulů e-knih, které oborově pokrývají disciplíny pěstované na ČVUT. Knihovna vyčlenila na nákup finanční limit ve výši 70 tis. Kč. Za tuto částku uživatelé nakoupili celkem 25 elektronických knih. Jakmile byl finanční limit nákupem vyčerpán, dodavatel nákup automaticky zablokoval. Celou akci podpořila předem dobře promyšlená propagace napříč fakultami ČVUT, jak mezi akademickými pracovníky, tak i mezi studenty.

The screenshot shows the ProQuest ebrary interface for the book "Book of CSS3: A Developer's Guide to the Future of Web Design (2nd Edition)" by Peter Gasston. The interface is divided into several sections:

- Book Cover:** A small image of the book cover is shown on the left.
- Title and Author:** The title "Book of CSS3: A Developer's Guide to the Future of Web Design (2nd Edition)" and author "by Peter Gasston" are displayed.
- Availability:** A message states "Your institution has unlimited access to this book." Below this, there are options for "Available for Online Reading" (45 pages remaining to copy) and "Available for Full Download" (91 pages remaining to print).
- Bibliographic Info:** A table on the right provides detailed bibliographic information, including title, contributor, publisher, date published, language, pages, document type, LC subject headings, LC call number, Dewey decimal number, print ISBN, ebook ISBN, and OCLC number.
- Table of Contents:** A section on the left lists the contents, including "Intro", "Brief Contents", "Contents in Detail", "Preface", and "Introduction".

obr. 2

5. Financování informačních zdrojů

Financování nákupů informačních zdrojů se řídilo pravidly *Akviziční politiky Ústřední knihovny ČVUT*. Jako každoročně si fakulty a ústavy stanovily **tzv. limity** – konkrétní finanční částky z rozpočtů fakult a ústavů, určené pro nákup studijní a vědecké literatury. Z těchto prostředků mohla ÚK na základě konkrétních požadavků nakupovat a na konci roku provedla zúčtování těchto částek. ÚK také zajišťovala nákupy z grantových finančních prostředků pro konkrétní katedry nebo pracovníky.

Z rozpočtu ÚK se v roce 2014 financovaly elektronické informační zdroje a služby, které jsou dostupné všem pracovníkům a studentům ČVUT. Jednalo se o licenční poplatky za přístup k nim nebo finanční spoluúčasti, ke kterým se ČVUT zavázalo svojí účastí v konsorciích (více v kap. 9). Z rozpočtu ÚK byly dále financovány nákupy elektronických knih zpřístupňovaných v síti ČVUT, v menší míře pak byly z rozpočtu ÚK dofinancovány nákupy studijní a časopisecké literatury, která je umístěna v centrálním pracovišti ÚK. Náklady po jednotlivých položkách jsou uvedeny v tab. 6.

V roce 2014 získala ÚK finanční podporu z *Fondu celoškolských aktivit (FCA)* ve výši 70 tis. Kč na nákup tištěných knih (popsáno v kap. 4.2 *Prodejní výstava knih*).

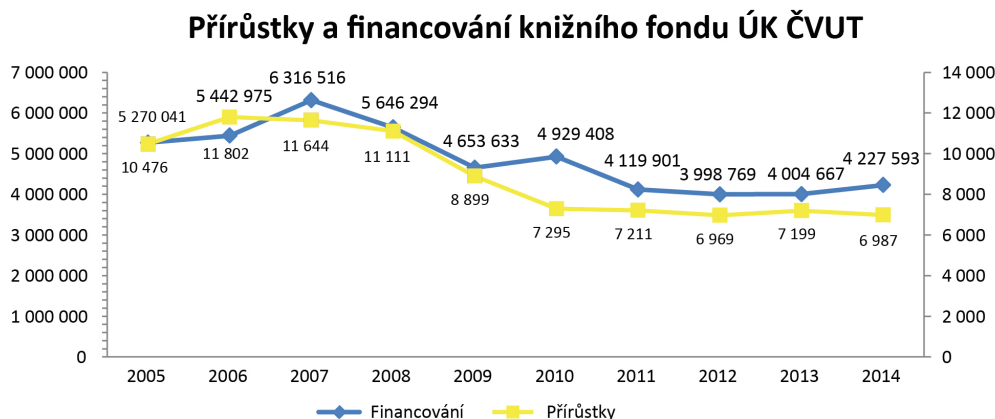
2014	knihy	e-knihy	časopisy	konsorcionální poplatky	e-zdroje a služby	Celkem
náklady z rozpočtu ÚK (v Kč)	55 399	150 626	2 563	7 090 100	2 577 703	9 876 391

tab. 6

5.1 Financování tištěné knižní literatury

Knižní literatura (tištěné monografie, sborníky, učebnice a skripta) byla v roce 2014 nakoupena v celkové výši 3 971 962,- Kč. Z rozpočtu ÚK bylo uhrazeno 55 399,- Kč a z FCA na výstavní knihy to bylo 70 tis. Kč. Většina nákupů tedy byla hrazena z limitů fakult/ústavů, z dalších prostředků kateder a získaných grantových prostředků, a to v celkové výši 3 846 563,- Kč. Výdaje za knižní literaturu v roce 2014 tvořily 26 % všech nákladů za informační zdroje ČVUT.

Na grafu 1 je vidět dlouhodobý vývoj vztahu objemu finančních prostředků a objemu přírůstků knižního fondu.

graf 1

5.2 Financování oborových časopisů

Oborové časopisy byly financovány z limitů jednotlivých fakult/ústavů a z prostředků kateder, minimální částkou také z rozpočtu ÚK. Konkrétně bylo z limitů zapláceno celkem 1 115 852,- Kč, z prostředků kateder 250 592,- Kč a 2 563,- Kč doplatila ÚK. Celkem byly oborové časopisy financovány částkou 1 366 444,- Kč.

V září 2014 ÚK vypsal veřejnou zakázku malého rozsahu na dodávku zahraničních časopisů pro rok 2015. V rámci výběrového řízení byla vybrána firma SUWECO CZ, spol. s r. o., se kterou byla následně uzavřena smlouva na dodávání zahraničních časopisů v roce 2015.

5.3 Financování konsorciálních e-zdrojů a služeb

Náklady na konsorciální e-zdroje a služby se týkají licenčních poplatků, konsorciálních poplatků a finančních spoluúčastí v projektech programu MŠMT *Informace – základ výzkumu* (LR). Kromě databází *Web of Science* a *Journal Citation Reports*, které jsou přímo financovány prostřednictvím rozpočtu Akademie věd ČR ze státních prostředků (a z finanční spoluúčasti členů konsorcia).

V tab. 7 jsou uvedeny konkrétní částky, kterými byly placeny z rozpočtu ÚK **konsorciální poplatky a finanční spoluúčasti** na přístup ke konkrétním informačním zdrojům formou předplatného na následující rok. Je dobré připomenout, že model financování přístupu ke kolekcím elektronických časopisů vydavatelství Elsevier, Wiley a Springer je vázán stanovenými poplatky pro daný rok, které jsou vypočítány z celkového financování konsorcia. U vybraných titulů časopisů, které spadají do historického předplatného ČVUT, je zaručen trvalý přístup k archivům těchto titulů i po skončení licence.

E-zdroje a služby konsorciální	Cena (v Kč)
ScienceDirect (Elsevier)	2 879 119
Scopus	556 093
Wiley Online Library	949 227
SpringerLINK	733 054
Web of Science	298 323
ACM DL	176 335
IEEE/IET	1 272 949
EBSCOhost	225 000
Celkem	7 090 100

tab. 7

5.4 Financování nekonsorciálních e-zdrojů a služeb

Dalšími náklady byly licenční poplatky za **přístup k nekonsorciálním e-zdrojům a službám**, které jsou souhrnně uvedeny v tab. 8. Náklady byly hrazeny z rozpočtu ÚK, pouze licence k databázi IOP byla dofinancována z limitů FEL a FJFI. Celková částka vykazuje proti loňsku nárůst, obsahuje předplatné na nové zdroje, které budou k dispozici od roku 2015: *Helgi Library* (faktografická databáze s veřejnými daty o světové populaci a globálních ekonomikách), dále kolekce *Access Engineering* (online učebnice pro technické obory vydavatele McGraw-Hill), tři kolekce zahraničních norem *ASTM* a kolekce e-časopisů *Cambridge Press*.

E-zdroje a služby nekonsorciální	Celkem (v Kč)
ASPI, Summon, IOP, Prola, MathSci, Ebrary, Knovel, LCC, Access Engineering, Helgi Library, normy ASTM, Cambridge Press	2 577 703

tab. 8

5.5 Financování informačních zdrojů – rekapitulace

Celkové náklady v roce 2014 na pořízení informačních zdrojů pro ČVUT, bez ohledu na zdroje jejich financování, činily 15 165 835,- Kč. V tab. 9 je přehled vynaložených nákladů po jednotlivých položkách.

Celkové náklady ÚK 2014	knihy	e-books	časopisy	konsorciální poplatky	e-zdroje a služby	Celkem
cena (v Kč)	3 971 962	150 626	1 366 444	7 090 100	2 577 703	15 156 835

tab. 9

Pro srovnání uvádíme v tab. 10 přehled nákladů na financování informačních zdrojů, tj. knižní a časopisecké literatury v tištěné podobě, elektronické knihy, licenční poplatky a finanční spoluúčasti za přístup k elektronickým informačním zdrojům a službám v období 2005 – 2014. V roce 2013 se náklady navýšily skokem (navýšené poplatky za konsorciální zdroje, více než půlroční předplatné ACM, IEEE/IET, EBSCO hrazeno pouze z prostředků ČVUT bez další státní podpory), v roce 2014 se zvýšily „pouze“ o necelých 700 tis. Kč.

Inf. zdroje	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
celkem (v Kč)	9 969 349	10 337 854	11 441 636	12 163 548	11 189 663	11 958 566	10 745 542	9 649 927	14 476 545	15 156 835

tab. 10

6. Uživatelé

Interními uživateli ÚK jsou učitelé, vědečtí a odborní pracovníci ČVUT, studenti ČVUT všech typů studia, včetně programů celoživotního vzdělávání v rámci univerzity, dále ostatní pracovníci ČVUT a zahraniční studenti/profesoři na stáži na ČVUT. Externími uživateli jsou studenti a pracovníci jiných vysokých škol a odborná veřejnost. Služby jsou poskytovány formou meziknihovní služby také jiným knihovnám a informačním institucím v ČR, příp. i zahraničním institucím jako mezinárodní meziknihovní výpůjční služba.

Databáze uživatelů ÚK se odvozuje od databází studentů a pracovníků školy v rámci Informačního systému ČVUT. Vycházíme ze skutečnosti, že všichni pracovníci a studenti jsou uživateli ÚK – jejich fondů a jejich služeb dostupných v rámci počítačové sítě školy. Uživateli nejsou jen ti, kteří si půjčují fyzické dokumenty, ale všichni, kteří mají zájem a možnost přistupovat k elektronickému fondu, nástrojům a službám, a to z jakéhokoliv místa. Evidencí nejsou podchyceni uživatelé (především studenti), kteří si půjčují pouze z volně dostupného prezenčního fondu nebo využívají prostory ÚK ke studiu bez nároku na další služby, protože ÚK nemá vlastní turnikety a s tím související identifikaci vstupů. Tyto uživatele lze vykazovat pouze podle kvalifikovaného odhadu návštěvnosti.

K 31. 12. 2014 bylo v databázi uživatelů vykázáno 27 920 uživatelů. Na grafu 2 lze sledovat vývoj počtu uživatelů, který vykazuje jistou kolísavost. Konkrétní příčiny poklesu či nárůstu jsou průběžně zmiňovány ve výročních zprávách, většinou se jedná o administrativní důvody, které souvisejí s databází uživatelů (čištění databáze, výměny průkazů apod.).

V roce 2014 byla sledována **návštěvnost knihovny** jako povinný ukazatel *Ročního výkazu o vysokoškolské knihovně*. Vzhledem k tomu, že ÚK nemá na svých pracovištích turniket nebo elektronické počítadlo, vyjma lokální knihovny na Fakultě dopravní, byla využita možnost řízeného kvalifikovaného odhadu. Celkový počet návštěv v prostorách pracovišť ÚK byl odhadnut na 54 140 návštěv.

Obsazenost a využití vykazuje naše chráněná studovna v 5. patře. Je to prostor s vhodnými podmínkami pro studium – ticho, dostupná literatura ve volném výběru s možností požičování klasických kopií na vyžádání, osobní kontakt s referenčním pracovníkem, samozřejmostí je WiFi – síť EDUROAM, a vhodné umístění stolů nejen pro větší studijní skupiny, ale i pro odpočinek a relaxaci.

Pro ÚK je důležité sledování návštěvnosti v budově NTK, která je vykazována prostřednictvím evidenčního systému NTK. V roce 2014 bylo zaznamenáno 209 520 vstupů na studentské a zaměstnanecké karty ČVUT do budovy NTK (chráněný prostor za turniketem). Oproti roku 2013 je to o více než 36 tis. vstupů méně. Sledován je také údaj o využívání noční studovny, kde bylo v roce 2014 evidováno 6 886 vstupů, což je o 3 629 méně než v předchozím roce.

obr. 3

7. Služby

7.1 Výpůjční služby

ÚK zajišťovala výpůjční služby na všech pracovištích, a to formou absenčních, prezenčních a meziknihovních výpůjček.

V centrálním pracovišti ÚK jsou dvě výpůjční místa s asistencí (v 2. patře v hale služeb a v 5. patře v chráněném prostoru studovny ÚK). Uživatelé mohou ve studovně také využívat selfcheck – samoobslužný systém pro výpůjčku a vrácení knih s možností jejich prodloužení (prolongace), včetně kontroly uživatelského konta. Studijní literatura, která je uložena ve skladu, se půjčuje pouze na základě rezervace/objednávky, kterou uživatel musí provést prostřednictvím svého konta v *Katalogu ÚK* na webu. Podle této rezervace je dokument vyexpedován ze skladu a uživateli je automaticky odeslán e-mail o připravené rezervaci u výpůjčního pultu v 2. patře. Uživatel také může prostřednictvím svého konta kontrolovat, co má půjčeno, může provést prodloužení výpůjčky a provést rezervaci na volný, nebo již půjčený dokument na kterémkoliv pracovišti ÚK.

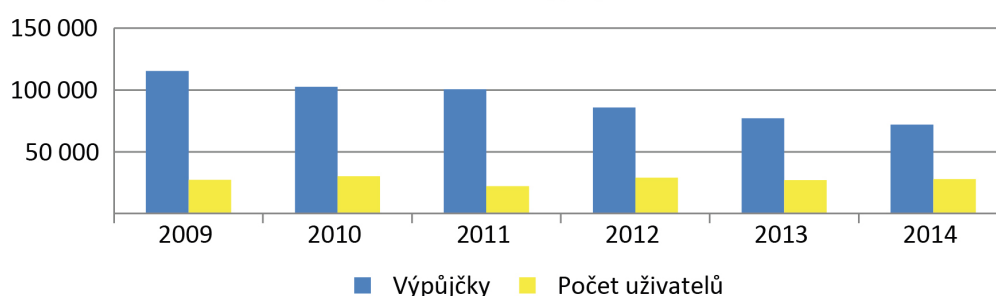
Volně přístupný fond ve studovně v 5. patře je určen zejména k prezenčnímu studiu, ale některé dokumenty si uživatel může vypůjčit i absenčně formou přímé výpůjčky ve studovně nebo na základě rezervace. Prezenční výpůjčky evidovány nejsou.

V případě úhrady poplatků (např. upomínky, nový PIN, poškozený čarový kód) lze kromě přímé či bezhotovostní platby u pultu provést též bezhotovostní platbu v prostředí *Katalogu ÚK*.

Po dohodě s vedením Kloknerova ústavu zůstaly v prostorách bývalé knihovny zachovány jednou týdně výpůjční a další služby pro pracovníky ústavu, které jsou zajišťovány pracovníci centrálního pracoviště ÚK.

Celkově na všech pracovištích ÚK bylo uskutečněno 71 832 absenčních výpůjček, což je o 5 263 výpůjček méně než v předchozím roce. Pokles výpůjček je evidován na centrálním pracovišti a v lokální knihovně Fakulty dopravní, minimální pokles je v lokální knihovně FJFI. Růst výpůjček je zaznamenán již několik let v lokální knihovně FBMI, která sídlí na Kladně. Graf 2 dokumentuje vývoj počtu výpůjček a počtu uživatelů v období 2009 – 2014, tj. po dobu existence ÚK.

Vývoj počtu výpůjček a uživatelů

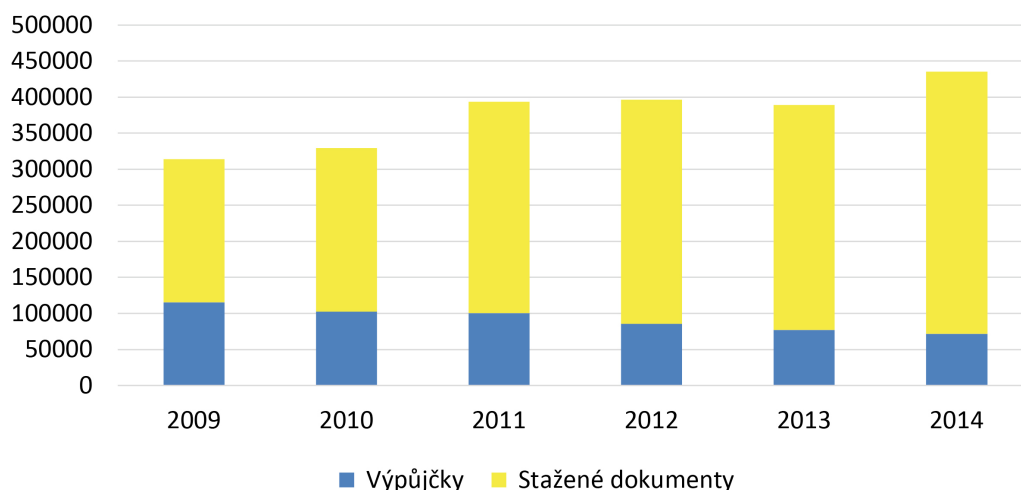

graf 2

Vedle půjčování fyzického fondu se ÚK soustřeďuje na poskytování elektronických služeb a zdrojů, proto v grafu 3 porovnáváme realizované absenční výpůjčky fyzického fondu s počtem stažených dokumentů („výpůjček“) z elektronického fondu v daném roce. Počet stažených e-dokumentů se týká pouze plných textů (časopisů, knih aj.), takže nezahrnuje citace a abstrakty, které jsou ukazatelem využití zejména u citačních databází *WoS* a *Scopus*.

Smyslem tohoto porovnání je mimo jiné vyjádření některých změn: změny uživatelského chování (dostupnost e-zdrojů je jednodušší než fyzická návštěva knihovna), změny skladby knihovního fondu (akvizice knihovního fondu již není tolik zaměřena na tištěný fond), změny v praxi knihovny (nové technologie, nové služby).

Porovnání fyzických výpůjček a stažených e-dokumentů (pouze plných textů)

graf 3

Prezenční výpůjčky z volně dostupného fondu nebyly evidovány. Počet knihovních jednotek ve **volném výběru** byl celkově na všech pracovištích v roce 2014 v rozsahu 64 380 knihovních jednotek, v tab. 11 jsou uvedeny údaje za jednotlivá pracoviště ÚK v letech 2009 – 2014.

Počet KJ ve volném výběru	ÚK/NTK	FJFI	FD	FBMI	MUVS	Celkem
2009	30 293	5 215	13 989	4 541	8 457	62 495
2010	31 764	5 952	19 220	5 671	7 908	70 515
2011	32 339	5 226	11 122	6 628	7 946	63 321
2012	34 190	5 359	11 157	7 836	zrušena	59 142
2013	35 172	5 573	12 343	9 128	zrušena	62 216
2014	35 831	5 655	12 792	10 092	zrušena	64 380

tab.11

ÚK zajišťovala výpůjčky dokumentů i prostřednictvím **meziknihovní výpůjční služby (MVS)**. Meziknihovní služba stále patří ke standardním službám knihovny, objem těchto služeb v posledních letech stabilizoval a pohybuje se stále kolem 2 000 požadavků. V roce 2014 bylo realizováno celkem 2 041 (loni 1 906) požadavků, z toho pouze 654 (loni 624) klasickou výpůjčkou, ostatní jako kopie v tištěné nebo elektronické formě.

Ze zahraničních knihoven bylo pro uživatele ČVUT vyžádáno 424 článků v tištěné nebo elektronické podobě a bylo vypůjčeno 115 knih.

Na centrálním pracovišti ÚK v Dejvicích je poskytována služba půjčování elektronických čteček. Půjčováním elektronických čteček uživatelům reagovala knihovna na rozmach elektronických knih a časopisů a umožnila rozšíření nabídky referenčních i výpůjčních služeb. V roce 2014 bylo uživatelům k dispozici 13 čteček na měsíční výpůjční lhůtu, s výjimkou dvou letních měsíců. Celkově bylo realizováno 65 výpůjček.

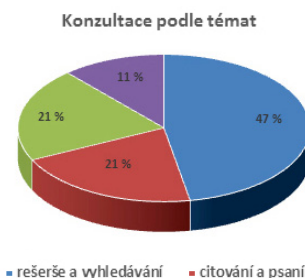
7.2 Rešeršní a konzultační služby

Rešeršní služby si objednávají pedagogové a vědeckí pracovníci ČVUT formou elektronického formuláře na webu ÚK. V roce 2014 bylo pro ně zpracováno 50 rešerší. Akademičtí pracovníci se se svými požadavky obraceli na knihovníky zejména v době, kdy začínají práce na nových projektech, hledají možnost patentování výsledků nebo zpracovávají nové výzkumné téma. Na rešeršní služby pak navazuje služba elektronického dodávání dokumentů. Rešeršní služby pro studenty měly spíše formy konzultací, při kterých je knihovníci vedou k samostatnému vyhledávání kvalitních informací pro své studium a závěrečné práce.

Konzultační služby využívají akademičtí pracovníci i studenti. V roce 2014 akademičtí pracovníci potřebovali informace k hodnocení vědy, publikování, repozitářům, Open Access a k vyhledávání speciálních druhů literatury (norm a patentů). Studenti se zajímali o vyhledávání informací v elektronických databázích a kvalitních volně dostupných informačních zdrojích a o citování v závěrečných vysokoškolských pracích. Významně se v roce 2014 zvýšil zájem odborné veřejnosti (mimo ČVUT) o konzultace, zejména na téma jednoznačných identifikátorů DOI, CrossCheck a možnosti zařazování časopisů a sborníků do databází *WoS* a *Scopus*. Celkem oddělení podpory studia poskytlo 87 konzultací. Do sledování objemu konzultací nejsou započteny četné telefonické a jednodušší e-mailové dotazy. Grafy 4, 5 znázorňují způsob poskytování konzultací, požadavky na konzultace a témata.

graf 4

graf 5

7.3 Reprografické služby

Reprografické služby jsou sice tradiční službou knihovny, ale je již zřejmé, že tato služba je na ústupu. V roce 2014 byly reprografické služby poskytovány na centrálním pracovišti v Dejvicích (zhotoveno celkem 304 kopie) a v lokální knihovně FJFI, kde bylo z fondu zhotoveno 44 kopie. Malý zájem či potřeba této služby jsou dány přímou dostupností plnotextových dokumentů v síti ČVUT, jinými příležitostmi ke kopírování dokumentů v budovách ČVUT i v budově NTK a jinými možnostmi zhotovování kopií. V tab. 12 jsou pro srovnání uvedeny počty zhotovených kopií v letech 2009 – 2014.

ÚK ČVUT	2009	2010	2011	2012	2013	2014
počet zhotovených kopií	22 226	4 682	2 856	301	186	348

tab. 12

7.4 Elektronické služby

ÚK se systematicky zaměřuje na poskytování elektronických služeb. Vedle standardních služeb spojených s knihovním fondem (zejména rezervace dokumentů a prolongace výpůjček) a elektronického dodávání dokumentů byly rozvíjeny referenční služby, dále služby, které se týkají efektivního využívání elektronických informačních zdrojů a služby vztahující se k podpoře vědy a výzkumu a k podpoře informačního vzdělávání.

Nejvyhledávanějšími byly i v roce 2014 ty služby, které umožňují získat plný text přímo v prostředí předplacených databází a digitálních knihoven. Objem těchto služeb byl sledován prostřednictvím statistických ukazatelů, více v kap. 9 této zprávy. Pro případ, že se jedná o jinak dostupné dokumenty, ÚK nabízela interním uživatelům službu elektronického dodávání dokumentů (EDD ČVUT). Službu EDD ČVUT (<https://edd.cvut.cz/edd/>) vyžadovali uživatelé, kteří mají specifické požadavky, zejména na starší dokumenty, které se nevyskytují ve zpřístupňovaných informačních zdrojích. V roce 2014 bylo jejím prostřednictvím vyřízeno 1 572 požadavků a dodáno 18 352 stran textu.

Elektronické služby byly rozvíjeny jako podpora vzdělávacího a vědecko-výzkumného procesu školy, a to zejména v oblasti e-referenčních služeb. Tyto služby usnadňují uživatelům získávat a zpracovávat relevantní informace. Orientujeme se především na jejich elektronickou formu. Služby jsou určeny celé univerzitě a nejsou vázány na fyzickou návštěvu knihovny.

Jednou z novějších služeb (implementace proběhla v roce 2013) je vyhledávač typu **discovery Summon**, který nabízí uživatelům intuitivní prostředí pro zadávání rešeršních dotazů. Prohledávány jsou odborné informační zdroje, a to nejen ty, ke kterým je zajištěn licenční (placený) přístup. Jedná se o knihovní katalog, odborné databáze, elektronické knihovny a vybrané volně dostupné odborné zdro-

je. Všechny informační zdroje jsou indexovány u producenta, proto je vyhledávání rychlejší a zobrazování záznamů sofistikovanější. Uživatel tak získává z jednoho vyhledávacího prostředí přístup k plným textům všech odborných databází přístupných pro ČVUT a k dalším dostupným informačním zdrojům i mimo licence ČVUT, a to na úrovni abstraktu/citace, příp. i plného textu. Ukazuje se, že služba je pro uživatele zajímavá, proti roku 2013 vzrostly statistické údaje dvojnásobně – počet návštěv/přístupů byl 7 128 a počet hledání 39 053. Na straně knihovny stále probíhají práce na efektivnějším nastavení vyhledávání a na propagaci služby na ČVUT.

V rámci licenčních podmínek ke službě *Summon* pokračoval přístup ke službě *E-Journal Portal*, která obsahuje seznam všech e-časopisů zpřístupněných pro ČVUT.

8. Webové stránky, propagace

Vysokoškolská knihovna poskytuje své služby nejen registrovaným uživatelům, ale všem zaměstnancům a studentům školy i odborné veřejnosti. Webové stránky se staly zásadní službou, která je schopná oslovit neomezený počet návštěvníků. Tvorbě a aktualizaci webových stránek je proto v ÚK věnováno velké úsilí, tvoří východisko ke všem službám, novinkám, informacím a v neposlední řadě je to prostor pro prezentaci většiny aktivit. Proto na ně odkazujeme ve více kapitolách této zprávy.

8.1 Webová stránka ÚK

Informace o všech službách a činnostech ÚK jsou zpřístupňovány na webových stránkách ÚK ČVUT - <http://knihovna.cvut.cz/>. V roce 2014 byl kladen důraz na atraktivnější zobrazení novinek, proto byla vytvořena řada bannerů k nově nabízeným službám, zkušebním přístupům, pořádaným akcím. K většímu zásahu do struktury stránek došlo v souvislosti se zařazením redakce *Acta Polytechnica* do knihovny.

Stávající webové stránky jsou v provozu více než 5 let, přičemž v současnosti knihovna nabízí a rozvíjí řadu služeb, které v době jejich návrhu nebyly poskytovány vůbec, příp. v omezenějším rozsahu. To se odráží i na celkové přehlednosti webu, na dostupnosti a komfortu přístupu k informacím a dokumentům, které jsou na webové stránce umístěny. Uvědomujeme si, že řada důležitých informací zůstává uživatelům skryta nebo ji najdou jen ti vytrvalejší, že některé cesty k informacím nejsou dobře nastaveny. Proto padlo v roce 2014 rozhodnutí zahájit přípravu redesignu webových stránek ÚK. Byl vypracován projekt, analyzovány stávající webové stránky. Další práce budou pokračovat po celý rok 2015, v jehož závěru bude připraven/testován nový web.

Ke sledování návštěvnosti a chování návštěvníků na webové stránce ÚK je používán nástroj *Google Analytics*. Z analýz je patrné, že nejnavštěvovanějšími stránkami jsou stále mimo úvodní stránky sekce *Informační zdroje* a návod *Jak psát vysokoškolskou kvalifikační práci*. V roce 2014 navštívilo webovou stránku ÚK přes 187 tis. návštěvníků, což je podobný počet jako v loňském roce.

Ve snaze co nejvíc přiblížit informace a informační zdroje uživatelům pokračovaly práce na aktualizaci a rozšíření nabídky oborů v rámci služby *Novinky z oboru*, která je dostupná z webové stránky ÚK. Na stránce jsou zobrazovány výsledky průběžných rešerší z jednotlivých odborných databází pomocí RSS kanálů. Uživatel pak na jednom místě získá přehled o nově zařazených publikacích v klíčových databázích pro konkrétní téma. Nově byla přidána témata jako např. *Automotive combustion* a *Fluid mechanics*.

Pro lepší orientaci v informačních zdrojích je k dispozici *KatalogIZ*, který zobrazuje nabídku relevantních informačních zdrojů pro jednotlivé obory. Popis každého informačního zdroje obsahuje krátkou charakteristiku, typ zdroje, kontakt na odpovědnou osobu na ČVUT, odkazy na nápovědy a samozřejmě odkazy na přímý i vzdálený přístup. *KatalogIZ* je aktualizován a průběžně jsou doplňovány volně dostupné informační zdroje.

8.2 Propagace a komunikace s uživateli

Propagace činnosti knihovny a jejích služeb má, vedle dalších aspektů, významný dopad na spolupráci s fakultami a dalšími součástmi ČVUT. Snahou knihovny je zaměřit informace o nových službách a aktuálních akcích co nejvíce na jednotlivé fakulty a šířit je komunikačními kanály jako jsou fakultní webové stránky a facebookové stránky fakult, nebo adresnými e-maily a klasickými letáky. Na jednotlivých fakultách dostala knihovna prostor, kde může umísťovat plakáty s novinkami. Aktivně jsme se zapojili do „dnů otevřených dveří“ jednotlivých fakult, kde je možnost představit služby ÚK pomocí posterů a letáčků určených budoucím studentům. Knihovna se aktivně účastnila akce *Žij studentský život*, kterou pořádala Studentská unie ČVUT. Akce proběhla 25. 9. 2014 v Dejvickém kampusu ČVUT. Knihovna měla vlastní stánek, kde prezentovala služby knihovny a připravila soutěž pro studenty.

Pracovníci ÚK byli v roce 2014 zváni na pravidelné schůzky zástupců PR oddělení fakult a součástí ČVUT. Díky této aktivitě dochází k cílenější informovanosti o aktivitách a pořádaných akcích na ČVUT, zároveň je to dobrá platforma, kde je možné informovat o aktualitách ÚK.

obr. 4

Novinkou v komunikaci s akademickou obcí se stal **Newsletter ÚK ČVUT**, který začala knihovna vydávat. První s podnázvem *Partner pro publikování vědeckých výstupů na ČVUT* byl vydán v prosinci 2014. Každý Newsletter bude mít své hlavní téma, vyhrazen je prostor novinkám v nabídce elektronických informačních zdrojů nebo v nabídce seminářů. Newsletter není náhradou za informativní maily, které jsou knihovnou rozesílány. Je ke stažení na webových stránkách knihovny, také je zasílán e-mailem na jednotlivé fakulty.

obr. 5

Stejně jako v předchozích letech byly pro studenty 1. ročníků zveřejňovány všechny základní informace (přístup do knihovny, otevírací hodiny, služby knihovny, registrace, uživatelské konto, online katalog, půjčování, rezervace, prodlužování) nejenom na webových stránkách, ale také formou informativních letáků. Letáky byly umístěny na nástěnkách, u pultů studijních oddělení na jednotlivých fakultách a ve Vydavatelství průkazů ČVUT. Informace o knihovně a jejich službách byly poskytnuty fakultám do jejich informativních a propagačních materiálů (kalendáře, příručky pro prváky, brožury).

Dalším kanálem k propagaci akcí a služeb a k neformálnější komunikaci s uživateli byla využívána sociální síť Facebook. Koncem roku 2014 dosáhl facebookový profil ÚK ČVUT počtu 500 fanoušků.

V roce 2014 pokračovala e-konference *DSVINFO@cvut.cz* (Doktorand, Studium, Věda), v rámci které byli účastníci informováni o novinkách v oblasti elektronických informačních zdrojů, o pořádání různých akcí (seminářů, školení), o nových e-sluzbách a nástrojích na podporu informačního vzdělávání a na podporu vědy a výzkumu na ČVUT.

9. Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů (EIZ)

9.1 Zhodnocení dostupnosti EIZ v roce 2014

Zajištění dostupnosti elektronických informačních zdrojů pro ČVUT patří ke stěžejním úkolům ÚK. V roce 2014 pokračovalo zpřístupňování zásadních multioborových a oborových informačních zdrojů, které pokrývaly ve vysoké kvalitě všechny obory rozvíjené na ČVUT.

Kromě databází *Web of Science* a *Journal Citation Reports*, které jsou přímo financovány prostřednictvím rozpočtu Akademie věd ČR ze státních prostředků a ze spoluúčasti členů konsorcia na tento zdroj, byly ostatní výše uvedené zdroje podpořeny státní dotací programu MŠMT *Informace – základ výzkumu* (LR), významnou součástí plateb byly finanční spoluúčasti účastníků jednotlivých projektů

Zásadním **multioborovým informačním zdrojem** byla digitální knihovna *ScienceDirect* vydavatelství Elsevier, která zpřístupňuje plnotextovou kolekci elektronických časopisů. Dalším zdrojem je velká kolekce časopisů a knih *SpringerLink* vydavatele Springer Verlag (nyní součást společnosti BertelsmannSpringer), jejíž součástí je *Lecture Notes in Computer Science*, *Lecture Notes in Mathematics*, *Springer eBook Collection in Computer Science* a kolekce časopisů *Kluwer*. Uživatelé z ČVUT měli dále možnost využívat také digitální knihovnu *Wiley Online Library* vydavatele Wiley-Blackwell, která obsahuje kolekci časopisů, knih, referenčních publikací. Pokračoval také přístup k multioborové databázi *EBSCOhost*, která mj. zahrnuje řadu recenzovaných časopisů, které nejsou dostupné v jiné podobné databázi.

Přístup k **citačním databázím**, které jsou důležité zejména pro vědeckou práci a hodnocení jejich výsledků, pokračoval i v roce 2014. Byly to produkty *Web of Science* a *Journal of Citation Reports* vydavatele Thomson Reuters a multioborová citační databáze *Scopus* vydavatele Elsevier.

Pokračoval přístup k zásadním **oborovým informačním zdrojům**. Na prvním místě je třeba zmínit elektronickou knihovnu *IEEE/IET Electronic Library* (na platformě *IEEE Xplore*), která poskytuje unikátní informace nejen z oboru elektrotechniky, ale díky svému neustálému vývoji pokrývá i obory, které nejsou pokryty jinými zdroji. Pokračoval také přístup k digitální knihovně *ACM Digital Library*, která obsahuje plné texty časopisů a sborníků americké počítačové společnosti ACM. Oba zdroje patří mezi celosvětově nejrozšířenější databáze pro technické a inženýrské obory a taktéž jejich producenti jsou největšími a nejvýznamnějšími organizacemi v daném oboru na světě. Jejich zpřístupňování bylo podpořeno projektem LR1310 *Zpřístupnění klíčových informačních zdrojů a služeb pro VaV v technických a inženýrských oborech*, jehož nositelem je ČVUT a účastníky Matematicko-fyzikální fakulta UK, Vysoká škola ekonomická, Ústav informatiky AV ČR, Ústav teorie informace a automatizace AV ČR.

Uživatelé ČVUT mohli využívat také **nekonsorciální oborové zdroje** v rámci celé školy nebo pro jednotlivé fakulty: *MathSciNet* (digitální knihovna *Mathematical Reviews*), *Scientific Research Publishing* (kolekce volně dostupných časopisů), *IOP Science* (kolekce elektronických časopisů z produkce vydavatele Institute of Physics, která zahrnuje mj. i databázi *Proquest Dissertation and Theses*), *INIS* (kolekce časopisů z oblasti jaderné fyziky), *Physical Review Online* (PROLA), *Optical Letters*. Pokračoval přístup ke kolekci e-knih a referenčních příruček *Knovel* a ke kolekci e-knih *ebrary* v řadě *Engineering & Technology*.

Všechny zpřístupňované informační zdroje pro obory pěstované na ČVUT – komerční zdroje, zdroje v režimu Open Access a ve zkušebním režimu – jsou soustředěny v rámci sekce webové prezentace knihovny *Informační zdroje*. Uživatelům z ČVUT jsou informační zdroje přístupny prostřednictvím IP adres ČVUT. Autorizovaný přístup je výhodný zejména pro vzdálený přístup mimo domovskou síť uživatelů, což je v akademickém prostředí zvláště vítané. Pro vzdálený přístup existuje několik možností. V souvislosti s členstvím ČVUT v české České akademické federace identit edulD.cz byl prostřednictvím technologie Shibboleth zajištěn vzdálený přístup již k většině EIZ poskytovaných knihovnou. Seznam EIZ přístupných přes Shibboleth je dostupný na webových stránkách ÚK v sekci O Shibboleth (<http://knihovna.cvut.cz/informacni-zdroje/e-databaze/shibboleth.html>). Všechny možnosti přístupu (lokálního i vzdáleného) k danému zdroji jsou také zřetelně znázorněny v hlavním přehledu EIZ na webových stránkách ÚK, uživatel na první pohled vidí, jakým způsobem může ke zdroji přistoupit.

9.2 Statistické sledování využití EIZ

V následujících oddílech jsou uvedeny výsledky statistického sledování využití EIZ na ČVUT se stručným komentářem k jednotlivým zdrojům. Informační zdroje jsou zpřístupňovány dlouhodobě, v příslušných tabulkách uvádíme srovnání jejich využití za posledních pět let.

Vydavatelé zdrojů průběžně reagují na mezinárodní standardy a poptávku po standardizaci poskytovaných statistických ukazatelů. Formát Counter je mezinárodním standardem pro sledování stanovených ukazatelů standardizovaným způsobem. Jeho specifikem oproti jiným, tzv. non-Counter údajům,

je standardizované nakládání s uživatelskými aktivitami (např. počítání vícenásobných „kliknutí“ na odkaz) a standardizované filtrování aktivit robotů. S každou novou verzí se počet sledovaných ukazatelů zvyšuje. Verze 4 již poskytuje všechny podstatné ukazatele, které knihovna dlouhodobě sleduje (počet hledání, počet zobrazených záznamů, počet stažení plných textů časopiseckých článků a kapitol z knih, počet stažení multimediálního obsahu). Tato verze byla v průběhu roku 2014 producenty teprve implementována, v některých případech nahradila verzi 3, v některých případech to je první verze Counter statistik u daného zdroje. V ideálním případě a po ukončení implementace Counter ukazatelů by tento formát měl sloužit k lepší porovnatelnosti údajů o využití napříč databázemi a institucemi. Z toho důvodu bylo rozhodnuto již od roku 2013 (s výraznějším rozšířením využití formátu Counter producenty databází) sledovat ukazatele primárně v tomto formátu u všech zdrojů a ukazatelů, u kterých je formát Counter dostupný.

V praxi se ukázalo, že přechod na statistiky verze Counter není okamžitý a bezproblémový. Některé non-Counter a Counter údaje, byť na první pohled sledují stejné aktivity, nejsou zcela kompatibilní, některé zdroje neposkytují všechny typy Counter ukazatelů, ne všechny typy dokumentů jsou Counter statistikami pokryty aj. Změna na Counter údaje je povolná, déletrvající a probíhá u různých zdrojů různým způsobem, v různém počtu mezikroků, v různém rozsahu a v různém časovém horizontu. Proto se ukazuje, že v posledních letech (zejména v letech 2013 a 2014) není vždy možné zajistit ideální stoprocentní návaznost na ukazatele z dřívějších let.

V případě plnotextových zdrojů jsme se proto omezili pouze na sledování údajů o využívání plného textu, v případě bibliografických databází (včetně citačních) i nadále sledujeme využití dle počtu zobrazených záznamů. Tyto údaje uvádíme i zpětně od roku 2009 (ve formátu Counter, pokud jsou k dispozici). Ostatní údaje o počtu přístupů a hledání jsou i nadále získávány z non-Counter údajů.

9.2.1 Multioborové zdroje

ScienceDirect (Elsevier)

Digitální knihovna *ScienceDirect*, která zpřístupňuje kolekci produktů a služeb vydavatelství Elsevier Science, je zásadním a velmi využívaným informačním zdrojem na ČVUT. Od roku 2009 mají uživatelé přístup k úplné kolekci časopisů, která obsahuje bezmála 2 500 titulů vědeckých časopisů. Vývoj ukazatele Plný text v průběhu let (tab. 13) ukazuje trvalý růst využití ze strany uživatelů ČVUT.

ScienceDirect časopisy	2009	2010	2011	2012	2013	2014
přístupy	20 313	23 149	29 235	34 557	42 937	50 290
hledání	45 838	48 870	46 885	46 528	48 237	54 904
plný text	86 810	85 060	91 752	103 941	145 155	163 383

tab. 13

Wiley Online Library

Knihovna *Wiley Online Library* umožňuje přístup k plnotextovým verzím časopisů, knih a referenčních příruček vydavatelství John Wiley & Sons. Pro ČVUT jako člena českého konsorcia je přístupná vybraná kolekce *STM* (technické, přírodní vědy a medicína). Producent poskytuje pouze údaje statistického ukazatele *Plný text*, tj. počet zobrazených (otevřených) plných textů článků ve formátu PDF. V tab. 14 je uveden vývoj využívání zpřístupňovaných časopisů v daném ukazateli za posledních pět let. Údaje nezahrnují využití celé knihovny *Wiley Online Library*, využití e-knih je popsáno kap. 4.2 *Elektronický informační fond*.

Wiley Online Library časopisy	2009	2010	2011	2012	2013	2014
záznamy/plný text	6 594	4 055	9 891	8 640	10 375	9 727

tab. 14

SpringerLink

Služba *SpringerLink* zpřístupňuje v plnotextové formě odborné časopisy nakladatelství Springer Verlag. Jedná se již o víc než 2 600 titulů, které tematicky pokrývají oblasti biologie, chemie, lékařství, počítačové vědy, fyziky, matematiky, práva a ekonomie.

Producent poskytuje pouze statistické údaje pro ukazatel *Plný text*. V tab. 15 je uvedeno využití od roku 2009, která dokladuje rostoucí zájem o články digitální knihovny *SpringerLink*. V roce 2012 byl zaznamenán podle statistik pokles využití, který se v dalších letech neopakoval.

SpringerLink	2009	2010	2011	2012	2013	2014
plný text	12 850	15 856	19 303	11 623	22 207	18 417

tab. 15

EBSCOhost

Přístup do databází firmy EBSCO, která je agregátorem předních světových databází, mají uživatelé ČVUT od roku 2004 (dříve po názvem *eIFL Direct*). Původně byl považován z hlediska svého zaměření pouze za doplňující zdroj pro technické obory. Od roku 2008 byl obsah produktu *EBSCOhost* strukturován do dvou databází: *Academic Search Complete* – databáze vytvořená speciálně pro akademické prostředí, která tematicky pokrývá obory společenskovední a přírodovědní, ale také elektroinženýrství, stavební inženýrství, matematiku a fyziku; *Business Source Complete* – databáze tematicky zaměřená na ekonomii, finance, management, účetnictví a mezinárodní obchod. Postupně je *EBSCOhost* obohacován o další zdroje (např. *LISTA with Fulltext, Computers & Applied Sciences Complete, GreenFILE*). *EBSCOhost* nabízí české webové rozhraní se snadným a efektivním vyhledáváním, vzdálený přístup Shibboleth, možnost prohledávat e-knihy společně s databázemi atd.

V tab. 16 je uvedeno využívání databází v posledních pěti letech. Statistické výstupy poskytuje producent prostřednictvím firmy EBSCO. Výkyvy v jednotlivých ukazatelích, které lze vysledovat, vyvolávají pochybnosti o správnosti dodávaných údajů. Knihovna komunikovala s poskytovatelem dat i s nositelem projektu v rámci programu LR (Národní knihovna ČR), ale bez výsledků, které by objasnily případné změny v počítání statistických dat.

EBSCOhost	2009	2010	2011	2012	2013	2014
přístupy	43 360	61 206	78 689	68 453	18 479	6 924
hledání	33 343	59 419	75 714	126 358	127 740	167 197
plný text	9 958	31 529	45 598	8 567	6 840	6 500

tab. 16

9.2.2 Citační databáze a rejstříky

Web of Science (WoS), Journal Citation Reports (JCR)

Databáze *Web of Science*, jeden ze dvou oficiálních zdrojů pro hodnocení výsledků výzkumné práce v ČR, byla v minulých letech zpřístupňována na platformě *Web of Knowledge*. Od ledna 2014 byla platforma, na které je zpřístupňována, přejmenována na *Web of Science* a samotná databáze se jmenuje *Web of Science Core Collection*. Spolu s touto databází jsou zpřístupňovány ještě *KCI-Korean Journal Database*, *MEDLINE* a *SciELO Citation Index*. I o tyto zdroje byl mezi uživateli ČVUT zájem a jejich využívání je zahrnuto do celkových statistických výstupů v tab. 17.

WoS	2009	2010	2011	2012	2013	2014
přístupy	15 700	22 006	25 560	26 700	31 676	66 339
hledání	83 767	97 949	118 300	129 836	154 446	138 904
citace/abstrakt	96 871	103 104	142 330	127 653	254 502	264 002

tab. 17

Samostatně v tab. 18 je uvedeno využití databáze *Journal Citation Reports*, která poskytuje souhrnné citační informace o časopisech (např. Impact Factor).

JCR	2009	2010	2011	2012	2013	2014
přístupy	3 233	4 516	5 190	5 175	5 782	6 079
hledání	3 563	4 712	7 979	5 084	5 925	5 650
záznamy	5 970	9 919	10 784	10 619	13 249	12 399

tab. 18

Scopus

Citační databáze *Scopus* je druhým oficiálním zdrojem pro hodnocení výsledků VaV. *Scopus* poskytuje ke všem zpracovaným článkům také možnost přímo sledovat všechny jejich dosavadní citační ohlasy. Databáze nepracuje s bibliometrickým indikátorem Impact Factor jako *WoS*, ale jako nástroj pro hodnocení citovaných autorů používá Hirsch-index a metriky SCImago Journal Rank. Vzhledem k propojení záznamů s plnými texty je databáze využívána také jako klasický informační zdroj. V ukazateli Plné texty jsou sledovány počty odkazů na plné texty. Využití databáze za léta 2009 až 2014 je dokumentováno v tab. 19 a ukazuje meziroční růst ve sledovaných ukazatelích.

Scopus	2009	2010	2011	2012	2013	2014
přístupy	2 976	5 816	10 646	13 751	14 367	20 131
hledání	10 472	19 854	28 237	34 926	42 065	54 062
citace/abstrakt	4 220	8 641	15 314	18 722	23 498	34 550
plné texty	2 761	6 616	14 321	12 242	12 261	12 025

tab. 19

9.2.3 Oborové informační zdroje

Elektronická knihovna IEEE/IET

Elektronická knihovna IEEE/IET patří mezi nejvýznamnější zdroje pro inženýrské obory, proto je její využití v prostředí ČVUT vysoké. Výsledky využívání této elektronické knihovny (tab. 20) dokládají stabilní zájem uživatelů.

IEEE/IET	hledání	plné texty celkem	z toho		
			články	konferenční příspěvky	normy
2009*	21 047	32 190	12 894	19 124	172
2010	42 722	47 471	19 260	27 973	238
2011	54 456	54 718	21 943	32 388	387
2012	85 998	54 485	23 426	34 796	263
2013	92 688	57 089	23 037	33 723	329
2014	99 517	54 755	21 964	32 490	301

*Statistické údaje za rok 2009 byly z části dopočítány kvalifikovaným odhadem, protože přístup byl zahájen až v dubnu 2009.

tab. 20

Význam *Elektronické knihovny IEEE/IET* nespočívá pouze ve vlastním poskytnutí informačního zájmu, ale také v hodnocení dalších přínosů, kterými jsou uplatněné vědecké výsledky. V níže uvedené tab. 21 je uveden přehled počtu publikací v *Elektronické knihovně IEEE/IET* za období 2009 – 2014, který dokumentuje vývoj úspěšnosti autorů ČVUT v uplatňování jejich výsledků v prestižních časopisech a konferenčních sbornících.

IEEE/IET	2009	2010	2011	2012	2013	2014
články v časopisech	20	30	33	33	28	26
konferenční příspěvky	170	204	245	232	177	202
Celkem publikace ČVUT	190	234	278	265	205	228

tab. 21

The ACM Digital Library

Digitální knihovna ACM obsahuje plné texty časopisů a sborníků americké počítačové společnosti ACM (The Association for Computing Machinery). Vedle vlastních plnotextových publikací databáze ACM DL integruje bibliografickou databázi *Guide to Computing Literature* – souhrnnou celosvětovou bibliografii literatury k oblasti Computer Science/Computing. V tab. 22 jsou uvedeny výsledky využívání podle dostupných ukazatelů od roku 2009. Statistické údaje za rok 2014 vykazují nárůst proti roku 2013, ale nedosahují výsledků předchozích let. I tak lze konstatovat, že je na ČVUT stále stabilní skupina uživatelů tohoto zdroje.

ACM DL	2009	2010	2011	2012	2013	2014
přístupy	12 953	14 089	9 248	4 075	3 999	4 850
hledání	4 598	5 837	4 652	4 835	3 019	3 119
záznamy/plný text	16 663	20 674	15 831	9 710	6 332	7 377

tab. 22

IOP Science, PROLA, MathSciNet

Dalšími informačními zdroji, které jsou od roku 2010 zpřístupňovány pro uživatele ČVUT, je kolekce e-časopisu *IOP Science* z produkce vydavatele Institute of Physics, která zahrnuje mj. i databázi *Proquest Dissertation and Theses*) a archiv časopisů *Physical Review Online* (PROLA). Jejich využití v ukazateli Plný text je uvedeno v tab. 23.

Již dlouhodobě je zajišťován přístup k digitální knihovně *MathSciNet*, obsahující mj. referátový časopis *Mathematical Reviews*. Americká matematická společnost, která je jejím vydavatelem, poskytovala v minulých letech pouze údaje v ukazatelích Přístupy/Hledání, od roku 2013 poskytuje informace o počtu zobrazených bibliografických záznamů, které jsou uvedené v tab. 23.

	2010	2011	2012	2013	2014
IOP	6 369	5 677	6 254	6 492	7 672
PROLA	3 230	2 585	1 924	1 873	2 045
MathSci	-	-	-	3 929*	5 357*

* Sledují se záznamy, ne plné texty.

tab. 23

10. Podpora studia

Knihovna se systematicky zabývá podporou studia, která znamená především zvyšování informační gramotnosti studentů, jejich schopnosti vyhledávat a využívat informace potřebné ke studiu a k psaní závěrečných prací. Zahrnuje i právní a etické aspekty a ochranu intelektuálního vlastnictví. Vzdělávací akce jsou zaměřeny oborově – výběr elektronických zdrojů, citované zdroje, studijní materiály, příklady, ukázky i úkoly. Zvláštní pozornost se věnuje studentům pracujícím na závěrečných pracích a také doktorandům, kteří začali vědecky pracovat a připravují své disertace. Obsah i forma vzdělávání se řídí i cílovou skupinou. Nabídka vzdělávacích akcí pro jednotlivá témata a objednávací formulář jsou vystaveny na webových stránkách <http://knihovna.cvut.cz/studium/vzdelavaci-akce/seminare-a-skoleni-na-miru/>.

Plány vzdělávacích akcí vycházejí z potřeb studentů, pracovníci oddělení podpory studia při jejich pořádání spolupracují s managementem fakult i jednotlivými pedagogy. Zpětnou vazbu získávají z ankety pro účastníky kurzů a seminářů, ze sledování informačního chování studentů, z dotazů na knihovnu a z témat požadovaných konzultací. K získání celkového přehledu patří i sledování změn ve studijních oborech na ČVUT, sledování dlouhodobých záměrů ČVUT a trendů v informační gramotnosti ve světě.

Na základě víceletých zkušeností a pozitivních ohlasů se již ustálily formy vzdělávacích akcí, které ÚK poskytuje:

- prezentace služeb ÚK a nových EIZ a nástrojů pro práci s informacemi
- prezentace zdrojů a informací k hodnocení výsledků vědy a výzkumu
- přednášky a školení na objednávku pedagogů mimo učební rozvrhy
- přednášky a školení jako účast ve výuce odborných předmětů na pozvání pedagogů
- přednášky a semináře pro akademickou obec ČVUT
- kurzy pro doktorandy s osvědčením o absolvování
- výuka povinně volitelného předmětu v bakalářském studiu oborů na MÚVS
- exkurze do prostor ÚK v budově NTK a práce s online katalogem pro české i zahraniční studenty 1. ročníků.

Přednášky, školení a semináře pro akademickou obec ČVUT byly pořádány k aktuálním tématům společným pro všechny fakulty, pro pedagogy a studenty. V roce 2014 se program zaměřoval na citování s využitím citačních manažerů, na prezentaci elektronických informačních zdrojů, na oblast otevřeného přístupu (OA) a problematiku repozitářů.

Účast ve výuce odborných předmětů si vyžádaly fakulty FEL, FS, FD, FBMI. V roce 2014 byly pracovnice oddělení podpory studia opakovaně zvány do výuky, zejména do předmětů, které připravují studenty ke zpracování závěrečných prací (celkem 23 aktivit). Zvýšily se počty hodin i počty účastníků.

Oddělení podpory studia garantuje a vede výuku akreditovaného **povinně volitelného předmětu** pro dva ekonomicky zaměřené obory na MÚVS – *Personální management v průmyslových podnicích a Řízení a ekonomika průmyslového podniku*. Předmět *Vyhledávání v databázích a práce s informacemi* je zakončen klasifikovaným zápočtem. V obou semestrech v roce 2014 ho absolvovalo 456 studentů z 1., 2. a 3. ročníků bakalářského studia.

Vzhledem k značnému vytižení pracovníků oddělení podpory studia se v roce 2014 nepořádaly samostatné workshopy *Jak citovat*. V nabídce knihovny ale zůstala možnost jejich objednání ze strany studentů (<http://knihovna.cvut.cz/studium/workshop-jak-citovat/>).

Úspěšně pokračovaly **kurzy pro doktorandy Informace pro vědu a výzkum**, které se realizují ve spolupráci s odděleními vědy a výzkumu na fakultách již od roku 2010, jsou desetidenní v rozsahu 20 hodin. Jejich cílem je poskytnout doktorandům 1. ročníků podporu na začátku jejich vědecké práce (<http://knihovna.cvut.cz/studium/vyuka-a-vzdelavaci-akce/kurz-pro-doktorandy/>). Pro vystavení studijních materiálů, zadání úkolů, vkládání vypracovaných úkolů a jejich hodnocení se využívá prostředí LMS Moodle, z něhož lze získat přehledné statistiky úrovně odevzdaných úkolů. Tato zpětná vazba spolu s anketou hodnocení kurzu studenty umožňuje upravovat kurz podle potřeb účastníků. V obou semestrech roku 2014 proběhlo celkem 6 kurzů na FSv, FS, FA a FD. Celkový počet hodin výuky v roce 2014 byl 120 hodin a kurzů se zúčastnilo 65 studentů.

Ve spolupráci s producentem faktografické databáze *HelgiLibrary* byl uspořádán seminář, kde byly prakticky ukázány možnosti využití databáze.

Vždy na začátku akademického roku jsou vypisovány **exkurze** na určité termíny nebo se pořádají podle objednávek z fakult pro začínající studenty i pro zahraniční hosty. Kromě provedení účastníků po budově NTK a prostorách ÚK v budově se exkurze zaměřuje také na strukturu ÚK, využívání uživatelského konta v online katalogu a rezervace literatury.

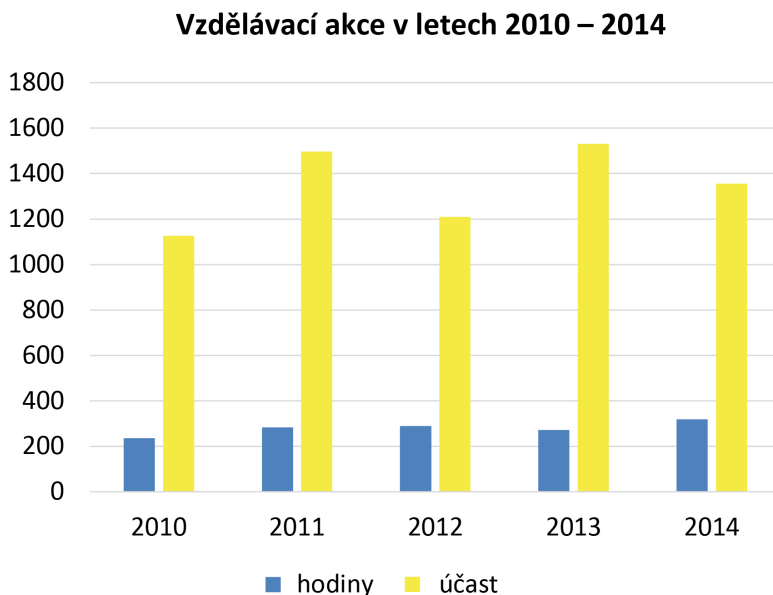
obr. 6

V následující tab. 24 je uvedena statistika vzdělávacích akcí, které proběhly v roce 2014.

typ akce	počet akcí	počet hodin	počet účastníků
vyzvané přednášky	4	6	115
semináře	6	13	72
účast ve výuce odborných předmětů	19	37	380
kurzy pro doktorandy	6	120	65
výuka na MÚVS (povinně volitelný předmět)	4	104	456
Celkem vzdělávací akce a výuka	39	280	1088
exkurze pro studenty 1. ročníků	39	39	268
Celkem s exkurzemi	78	319	1356

tab. 24

Srovnání vzdělávacích akcí za uplynulých pět let podle počtu hodin včetně výuky a exkurzí znázorňuje graf 6.

graf 6

11. Podpora vědy a výzkumu

Pokračující strategickou činností ÚK byla v roce 2014 oblast informační podpory vědy a výzkumu, upevnění kompetencí v oblasti podpory publikování vědeckých výstupů a v oblasti prosazování nových forem vědecké komunikace.

Pracovníci knihovny reagovali na požadavek nových dovedností a odborných znalostí související s informační podporou v průběhu celého cyklu vědecké práce, a to od informačního zajištění daných oborů až po publikovaný výsledek – standardy publikování, uložení, zpřístupnění a šíření informací. Stálý tlak nových technologií, nových trendů a očekávání nových dovedností a znalostí ze strany univerzity nutí knihovnu redefinovat své služby a aktualizovat nástroje tak, aby obstála v podpoře vědy. Změnil se i organizační model knihovny právě v souvislosti s virtuálním výzkumným prostředím. Od poloviny roku 2014 je součástí ÚK i redakce vědeckých časopisů ČVUT¹ (více v kap. 12 *Podpora vědeckých časopisů na ČVUT*).

ÚK získala a dále rozvíjí svoji roli v procesu hodnocení výsledků vědy, výzkumu a inovací (VaVal), a to jednak v oblasti zajišťování přístupu ke stěžejním informačním zdrojům, jednak v procesu sledování, vyhodnocování a zveřejňování statistických dat, citačních a srovnávacích analýz. Mezi důležité parametry, které knihovna sleduje, patří oborové pokrytí v jednotlivých zdrojích a zastoupení autorů – akademických pracovníků ČVUT, hodnocení jednotlivých autorů (Hirsch-index) a hodnocení časopisů, ve kterých autoři z ČVUT publikují (Impact Factor, SCImago Journal Rank). Knihovna zpracovává informace nebo poskytuje konzultace k parametrům, které se týkají publikací, publikační strategie a parametrům, které ovlivňují hodnocení jejich publikací. V rámci této činnosti zprostředkovala knihovna žádosti o zařazení časopisů a konferenčních sborníků vydávaných ČVUT do databází *Web of Science (WoS)* a *Scopus*.

S hodnocením výsledků VaVal úzce souvisí práce s citačními rejstříky *WoS* a *Scopus*, *Journal Citation Reports* a *SCImago Journal Rank*. Pracovnice ÚK průběžně sledovaly oblast hodnocení VaVal v ČR i ve světě. Na základě žádostí uživatelů z ČVUT připravovaly výstupy z citačních rejstříků *WoS* a *Scopus*. ÚK se zabývala také metodikou mezinárodního hodnocení univerzit, zejména *QS World University Rankings*, snažila se o implementaci a poskytování takových nástrojů a služeb, které by mohly postavení ČVUT v mezinárodních žebříčcích zvýšit. Dlouhodobě mezi ně patří unifikace názvu univerzity v databázi *WoS*, sjednocení záznamů ČVUT v databázi *Scopus*, ale zejména vzdělávání autorů ohledně dodržování formálních požadavků na identifikační údaje v jejich publikacích tak, aby byly v těchto bázích snadno identifikovány pod svou mateřskou institucí. Samozřejmě kromě obsahu vědecké publikace je i podstatná jak citační analýza, tak také publikační standardy.

V roce 2013 podepsala knihovna členství u registrační agentury CrossRef a všichni publikující autoři ČVUT mají pro své vědecké články, kapitoly z knih, konferenční příspěvky, příspěvky ve sborníku, datové soubory apod. možnost požádat knihovnu o přidělení identifikátoru Digital Object Identifier (DOI). Tento identifikátor je dnes referenčním standardem citačních databází a významných renomovaných vydavatelství vědecké literatury. ÚK v roce 2014 pokračovala v přidělování DOI titulu *Acta Polytechnica* a navázala spolupráci s dalšími tituly. V rámci celé školy tak v prvním pilotním roce 2014 využívala identifikátor DOI 4 periodika a identifikátor byl také přidělen 1 samostatnému sborníku.

Díky členství v CrossRef měla ÚK možnost registrovat se k využívání služby CrossCheck², v celosvětovém rozsahu největší databázi textů a služby na kontrolu textů proti plagiátorství. I tento nástroj byl prvně testován ve spolupráci s titulem *Acta Polytechnica* a byl nabídnut ostatním redakcím. Služba/nástroj CrossCheck je provázaný na identifikátor DOI a je využitelný pouze pro ty vydavatele, kteří své publikace publikují s identifikátorem DOI.

Knihovna i nadále nabízí publikační platformu Open Journal Systems (OJS)³, která poskytuje příjemné uživatelské prostředí a zjednodušuje administraci redakčního procesu. V této souvislosti nabízí také zjednodušenou práci se zadáváním identifikátoru DOI.

OJS dále poskytuje možnost pracovat s jednoznačným identifikátorem autora ORCID (Open Research and Contribution ID)⁴. ORCID je dále propojen např. i s databází agentury CrossRef (tj. všech textů, které mají přidělené DOI od agentury CrossRef) takovým způsobem, že z ní lze do uživatelského

¹ <http://knihovna.cvut.cz/veda/acta-polytechnica/>

² <http://www.crossref.org/crosscheck/index.html>

³ <http://knihovna.cvut.cz/veda/open-journal-systems/>

profilu ORCID velmi snadno importovat záznamy o publikovaných výstupech daného autora. Možnost získat DOI pro své texty je tedy pro autory výhodné i z hlediska snadné práce a importu záznamů do svého profilu ORCID. Propagace a práce s identifikátorem ORCID je plánována v aktivitách knihovny pro rok 2015. Dalším záměrem je implementace další služby návazné na členství v CrossRef, a to *Cited-by Linking*, nástroj sbírání počtu obdržovaných citací na články publikované v časopisech ČVUT s identifikátorem DOI, v množině dokumentů CrossRef.

Zásadní vliv na změny v publikování nejen komerčních časopisů má politika otevřeného přístupu. Otevřený přístup (Open Access, OA) znamená okamžitou online volnou dostupnost vědeckých výstupů, a proto se dá předpokládat, že publikování v režimu OA přinese výrazné změny jak v oblasti zpřístupnění a financování elektronických informačních zdrojů, tak změny souvisejících s politikou publikování v režimu otevřeného přístupu. ÚK spolupředala s odborem VaV Rektorát ČVUT a Inovacentrem ČVUT seminář *Otevřený přístup a institucionální repozitář ČVUT v programu HORIZONT 2020*⁵.

ÚK se zapojuje do aktivit podporujících OA v českém prostředí a usiluje o zajištění volného neomezeného online přístupu k publikovaným recenzovaným výsledkům VaV své univerzity. Budováním *Digitální knihovny ČVUT* podporuje ÚK zejména zelenou cestu OA a propaguje možnost autoarchivace plných textů publikačních výstupů v institucionálním repozitáři. Pro podporu zlaté cesty OA knihovna průběžně aktualizuje podrobné seznamy OA časopisů pro jednotlivé obory pěstované na ČVUT umístěné na webových stránkách ÚK ČVUT v sekci *Podpora VaV/Open Access*.

Informace o všech uvedených aktivitách ÚK byly zveřejněny na webových stránkách v sekci *Podpora vědy* a ke všem aktivitám jsou průběžně nabízeny semináře a individuální konzultace.

⁴ <http://orcid.org/>

⁵ <http://knihovna.cvut.cz/veda/horizont-2020/>

12. Podpora vědeckých časopisů na ČVUT (Acta Polytechnica)

Novou aktivitou, kterou se ÚK v roce 2014 začala oficiálně zabývat, se stala podpora celouniverzitních vědeckých časopisů. K 1. 5. 2014 byla z Nakladatelství ČVUT převedena do ÚK redakce vědeckého časopisu *Acta Polytechnica*. Redakce již v minulých letech navázala velmi dobrou spolupráci s ÚK a ukazuje se, že její začlenění do ÚK je dobrým krokem v oblasti podpory vydávání vědeckých časopisů na ČVUT.

obr. 7

První vědecký celouniverzitní časopis ČVUT pod názvem *Proceedings of the Czech Technical University* začal vycházet v roce 1961. V roce 1966 byl název časopisu změněn na *Acta Polytechnica* a časopis začal vycházet pravidelně čtyřikrát do roka. Z původního titulu v současnosti vznikl recenzovaný vědecký časopis **Acta Polytechnica: Journal of advanced engineering**, který je od roku 2011 indexován databází Scopus (ISSN 1210-2709, e-ISSN 1805-2363).

Pro rok 2014 byl časopis podpořen projektem IP ČVUT *Podpora Acta Polytechnica pro propagaci rozvoje vědy a výzkumu*. Díky tomu bylo možné v souladu s požadavky a doporučením citačních databází *Scopus* i *WoS* nastavit publikační standardy.

Časopis byl plně převeden na platformu OJS, příspěvkům je přidělován jednoznačný identifikátor DOI a jsou ukládány do institucionálního repozitáře (*Digitální knihovna ČVUT*). Byl doplněn a editován archiv časopisu a založena databáze recenzentů. K dispozici je nová šablona příspěvku v LaTeXu, která je průběžně aktualizována.

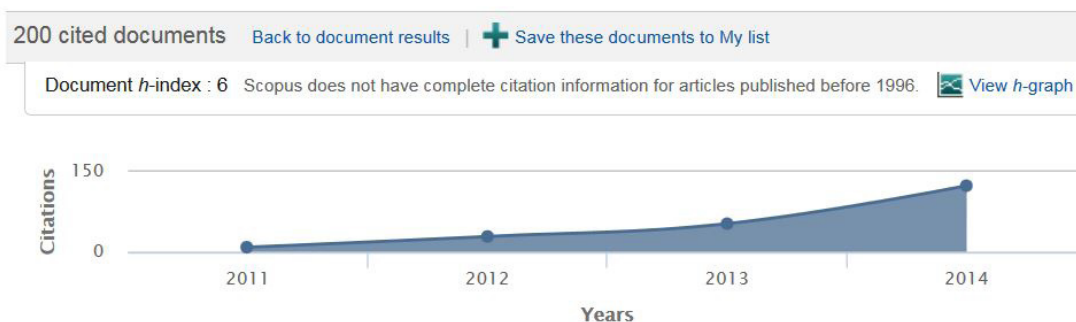
Z prostředků projektu IP byly také financovány poplatky pro agenturu CrossRef a CrossCheck, tedy služby dostupné i v rámci celé univerzity. Bylo možné také adekvátně rostoucímu objemu příspěvků po přijetí do *Scopus* posílit kapacitu redakce.

Redakce průběžně sleduje nové informace týkající se citačních rejstříků *WoS* a *Scopus*, *Journal Citation Reports* a *SCImago Journal Rank* i změny v hodnocení výstupů vědy a výzkumu.

Zkvalitnění formálních náležitostí časopisu podporuje i postupné zvyšování kvality recenzního řízení a publikovaných článků. Níže uvedený obr. 9 dokumentuje, jak se tyto změny odráží v nárůstu citovanosti příspěvků *Acta Polytechnica* v jednotlivých letech (www.scopus.com, 12. 2. 2015), hodnocení za rok 2014 zatím není k dispozici. Cílem je připravit časopis v nejbližších letech pro evaluaci do databáze *Web of Science*.

Hodnocení *Acta Polytechnica*:

- Časopis byl několik let zařazen v *Seznamu recenzovaných časopisů Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace*.
- Od roku 2011 je indexován v databázi *Scopus*
- H-index (2/2015): 6
- SJR (SCImago Journal Rank) (2013): 0.128
- IPP (Impact per Publication) (2013): 0.149
- SNIP (Source Normalized Impact per Paper) (2013): 0.267

obr. 9

Na konci roku 2014 vzniklo nové recenzované periodikum **Acta Polytechnica CTU Proceedings** (e-ISSN 2336-5382). Stalo se tak na základě zpětné vazby ke změnám v ediční strategii titulu *Acta Polytechnica* i na základě zájmu ze strany organizátorů konferencí. Toto periodikum je věnované publikování sborníků z konferencí pořádaných nebo spolupořádaných ČVUT. Jednotlivým sborníkům může být přiřazeno ISBN.

První číslo, které vyšlo na konci roku 2014, bude samostatně indexováno v databázích *Scopus* a *Compendex*. Ukazuje se, že zájem ze strany organizátorů konferencí je značný, do konce roku 2014 byly již zaslány redakci návrhy pro ediční plán 2016. Po dvou letech existence titulu – podle pravidel vydavatelství Elsevier Science – chce redakce v roce 2016 zažádat o evaluaci titulu do databáze *Scopus*.

Redakce *Acta Polytechnica* nabídla podporu redakcím dalších vědeckých časopisů. Na konci roku 2014 začala spolupráce s redakcí titulu *Geoinformatics FSV ČVUT*. Časopis bude v roce 2015 plně převeden na platformu OJS a bude mít k dispozici i další publikační standardy – DOI, CrossCheck (viz kap. 11 *Podpora vědy a výzkumu*).

13. Budování institucionálního repozitáře

Digitální knihovna ČVUT – institucionální repozitář (DK ČVUT) – je budována od roku 2010 jako celouniverzitní platforma v souladu s principy otevřenosti univerzity vůči českému i mezinárodnímu prostředí, zvýšení transparentnosti výukové a vědecké činnosti a sdílení znalostí a výsledků odborných aktivit v rámci i vně univerzity. DK ČVUT je postavena na open source softwaru DSpace a je koncipována jako celouniverzitní prostředí pro ukládání, uchování, sdílení a prezentaci dokumentů v elektronické podobě, a to zejména vysokoškolských závěrečných prací a publikačních výstupů ČVUT a je propojena s informačním systémem školy.

V roce 2014 pokračovaly společné práce ÚK a VIC na úpravách prostředí DSpace, které se týkaly technického zabezpečení, správy dat a administrace úlohy za částečné podpory ze strany dílčího úkolu v rámci IP 2014. Dále byly provedeny přípravy pro přechod DSpace na vyšší verzi (ze současné 1.7 na verzi 4.2). V souvislosti s tím byla řešena synchronizace organizační struktury univerzity jako součásti IS ČVUT se strukturou DSpace. Zároveň byly provedeny přípravy na povýšení organizační struktury komunit a kolekcí DSpace o úroveň výš. Platforma DSpace umožňuje pouze 4 stupňovou hierarchii, a ta nevyhovovala ukládání a zveřejňování vědeckých článků recenzovaného časopisu *Acta Polytechnica* a dalších časopisů publikovaných prostřednictvím redakčního systému OJS.

V souvislosti s rozšířenou nabídkou vyhledávání byly provedeny práce na změně grafického vzhledu DSpace. Byla provedena jazyková modifikace stránek do angličtiny, aktualizace domovské stránky, aktualizace odkazů, drobné rekonfigurace, konfigurace kolekce pro OpenAire. Byla upravena logika vkládání do DSpace, která doteď umožňovala vložit záznam pouze do jedné kolekce. S ohledem na požadavky importu z komponenty VVVS byla rozšířena na více kolekcí.

Byla provedena konverze existujících dat o závěrečných pracích FEL, následně jejich migrace včetně importů plných textů závěrečných prací (ZP) do DSpace (počet 460). Tím byl importovací proces reálně otestován (nejen pro oblast odevzdávání plných textů ZP, ale i plných textů z komponenty VVVS) a mohlo se navázat s dalšími úpravami a laděním celého workflow.

Dále byla vytvořena pracovní skupina z pracovníků VIC a ÚK pod vedením prorektora pro studium a studentské záležitosti, která po celý rok pracovala na upřesňování a rozšiřování workflow elektronického odevzdání ZP, které zahrnuje i počáteční část procesu, a to vypsání a výběr témat pro ZP a jejich zadání do IS ČVUT (formulář zadání ZP). Vedle toho již standardně probíhaly automatické importy metadatových záznamů bakalářských a diplomových prací z KOS do DSpace. Metadata disertačních prací z FEL, včetně plných textů, vkládá zatím stále ÚK do repozitáře ručně.

Všechny záznamy v repozitáři jsou opatřeny jednoznačným identifikátorem Handle a jsou indexovány v rámci vyhledávacích služeb (např. *Google*). Jako další jednoznačný a trvalý identifikátor digitálního obsahu je časopisu a jednotlivým článkům AP přidělován identifikátor DOI. Do repozitáře byly také implementovány statistiky pro sledování počtu zobrazení záznamů a stažení plných textů.

14. Informační infrastruktura

14.1 Technické a technologické vybavení ÚK

ÚK je systémově integrovaná do informační infrastruktury univerzitního prostředí, což je důležité zejména pro centrální pracoviště v budově NTK, která stojí mimo univerzitní síť. Podpora všech činností ÚK je založena na úzkém propojení s Informačním systémem ČVUT. Vzhledem k zásadním technickým a technologickým potřebám provozu ÚK byla podpora všech oblastí IT, včetně hardwarové, smluvně dohodnuta s VIC ČVUT a byla financována z prostředků ÚK.

V technické vybavení – ÚK v roce 2014 obnovovala a doplňovala některá zařízení (kopírka, monitory, čtečky apod.). Nově bylo vybaveno pracoviště redakce AP.

Všechny pracovní stanice byly jednotně spravovány a aktualizovány po stránce **softwarového vybavení**. Byl proveden upgrade Internet Explorer na verzi 10 a upgrade Microsoft Office 2013. V létě 2014 začali pracovníci UK používat aplikaci Outlook 2013, která nahradila službu Groupwise.

Pro bezbariérové zpřístupnění fondu, který je umístěn ve studovně ÚK v budově NTK, je využívána **technologie RFID**. Pro výpůjčku a vracení dokumentů je to samoobslužné zařízení – selfcheck, pro účely revize fondu na regálech se velmi dobře osvědčil digitální asistent (ruční terminál s RFID čtecím zařízením).

14.2 Knihovní systém Aleph

V průběhu roku probíhala standardní údržba knihovního systému. Přejít na vyšší verzi Internet Explorer si vyžádal určité úpravy v Alephu, zejména u tiskových výstupů. Další práce se týkaly zakládání nových samostatných sbírek, změny statusu jednotek a statusu zpracování, čištění databáze uživatelů. Pro inventury na některých pracovištích byly připravovány podklady ze systému. V souvislosti se správou databáze uživatelů v Aleph probíhaly konzultace s pracovníky VIC k připravovanému centrálnímu registru identit (CRI) na ČVUT.

Byla provedena konverze dat pracoviště Ústavu teorie a dějin architektury FA a Střediska pro podporu studentů se specifickými potřebami ELSA a byl proveden jejich import do *Katalogu ÚK*. Dále byla vytvořena aplikace *Katalogu ÚK* pro mobilní zařízení. Nově proběhla instalace skenovacího klienta pro snazší pořizování obálek knih a jejich ukládání na server <http://obalkyknih.cz/>. Jedná se o webovou službu, která umožňuje sdílení/stahování obálek knih do katalogu knihovny. Tuto službu ÚK již využívala a v roce 2014 si vyzkoušela aktivní zapojení.

Pracovníci ÚK se účastnili pracovních setkání neformálního sdružení uživatelů knihovního systému Aleph (Sualeph), které v roce 2014 proběhlo na jaře v Českých Budějovicích a na podzim v Brně. V září 2014 se konal v Oxfordu, po skončení konference IGELU (mezinárodní setkání uživatelů produktů společnosti Ex Libris), dvoudenní seminář, kterého se poprvé zúčastnila zástupkyně ÚK Tereza Šorejsová. Zajímavé byly bezprostřední poznatky k vývoji nové generace knihovních služeb.

Pracovníci knihovny se také účastnili několika jednání Pracovní skupiny pro jmenné zpracování, která se konala v Národní knihovně v souvislosti s přechodem na nová katalogizační pravidla RDA plánovaným na duben 2015.

15. Prostory

Prostorová situace ÚK se od roku 2009 nezměnila na **centrálním pracovišti**, které využívá prostory v budově NTK. Jedná se o studovnu v 5. patře, skladové prostory v 1. podzemním podlaží a administrativní prostor ve 2. patře – v úhrnné ploše 1 131,66 m². Podle nájemní smlouvy je ÚK oprávněna užívat určenou část výpůjčního pultu v 2. patře v hale služeb a u něj se nacházející úložné prostory v rozsahu 2 regálů.

Je třeba konstatovat, že prostory centrálního pracoviště již nejsou dostačující. Kapacita skladu byla naplněna a je třeba hledat řešení pro další období. Na konci roku 2014 se např. proto začalo jednat s vedením MÚVS o přesunu části fondu (bakalářské a diplomové práce) do jejich prostor. Také kapacita regálů ve studovně v 5. p. se naplňuje, prostor neumožňuje žádné další rozšíření. Proto je plánována na léto 2015 obsahová prověrka fondu, zejména na duplicitní dokumenty, které budou vyřazeny z volného výběru a umístěny do skladu, bude-li kam.

Stejně nedostačující jsou administrativní prostory ÚK. Limitujícím se stal počet pracovních míst, který nelze nijak navýšit, takže přijetí nového pracovníka je takřka nemožné. Neumožňuje to prostorové uspořádání stolů, jejich vzdálenost od přímého světla, problémem v nájemním prostoru je i absence silových a síťových zásuvek. Citelně chybí jednací místa, která, jak ukazuje život v open space prostoru, jsou nezbytná. Většina pracovních porad se uskutečňuje v „kuchyňce“, kam skutečně nelze zvát pracovní návštěvy. Týmová jednání a konzultace se odehrávají u pracovních stolů, takže pro okolní nezúčastněné pracovníky jsou řešením sluchátka na uších.

ÚK nemá vlastní zasedací místnost, z nájemní smlouvy má ÚK právo bezplatně využívat vzdělávací centrum nebo zasedací místnost NTK pro porady a obdobné příležitosti, a to v rozsahu 15 pracovních dnů ročně. V roce 2014 se toto ujednání naplňovalo využitím učeben pro konání pracovních setkání s fakultami, na pořádání seminářů a knižní výstavy.

Prostorová situace v **lokálních knihovnách** – zahrnuje veřejný prostor, tj. výpůjční oddělení, studovny a volně přístupný fond, dále kanceláře a sklady – se v roce 2014 neměnila. Změny byly připravovány na FBMI, která našla vhodnější prostory pro knihovnu v přízemí fakulty. Stěhování knihovního fondu proběhne na začátku roku 2015.

Počet **studijních míst**, vykazovaných za celou ÚK, se snížil o 1 místo, které ubylo v průběhu roku v knihovně FBMI.

ÚK	ÚK/NTK	FJFI	FD	FBMI	Celkem
plocha (m ²)	1 132	276	387	140	1 935
počet míst	55	12	68	21	156

tab. 25

16. Personální situace

V roce 2014 všichni pracovníci plnili svoje konkrétní úkoly, které byly podrobně popsány v předchozí části zprávy, s velkým pracovním nasazením. V průběhu roku sice došlo k nárůstu pracovníků, ale stále bylo v některých obdobích roku citelně znát, že je třeba vyvíjet velké úsilí, aby všechny činnosti knihovny mohly úspěšně pokračovat.

Kapacita se zvýšila celkem o 2 pracovníky, z toho jedna pracovnice v plném úvazku přibyla do ÚK v souvislosti s převodem redakce Acta Polytechnica a jeden stávající pracovník v plném úvazku přešel z lokální knihovny FJFI do centrálního pracoviště, na jeho místo byla přijata nová knihovnice. Vedle těchto dvou pracovních úvazků byla kapacita navýšena o 1 celý úvazek, který šel na vrub rozšíření úvazků dvou pracovníků po skončení jejich rodičovské dovolené. Systém částečných úvazků a jejich flexibilních změn se stále ukazuje jako dobře nastavený. Není přívětivý jen pro pracovnice, které vra-cejí v jim vyhovujících úvazcích, ale úlevu cítí i zaměstnavatel. Pracovnice neztrácejí nabyté znalosti a zkušenosti a dokážou se velmi rychle vrátit na své původní pozice. Vzhledem k tomu, že celková práce knihovny je v rámci školy dobře hodnocena, je na místě poznamenat, že výkonnost všech pracovníků ovlivňují nadstandardně dobré vztahy na pracovišti.

V ÚK k 31. 12. 2014 podle dosažené kvalifikace pracovalo 20 pracovníků s VŠ vzděláním (z toho 12 s knihovnickým) a 12 středoškoláků (z toho 9 absolventů knihovnické střední školy).

V tab. 26 je uveden vývoj personální situace v letech 2009 – 2014. V tab. 27 jsou uvedeny konkrétní počty pracovníků a úvazků podle jednotlivých pracovišť ÚK, a to v roce 2014. Vzhledem k malému počtu pracovníků v lokálních knihovnách v případech nemoci či dovolené byl provoz zajištěn kapacitami centrálního pracoviště.

ÚK	2009	2010	2011	2012	2013	2014
pracovníci	34	35	33	33	31	33
úvazky	31,0	29,85	28,95	28,5	26,5	29,5

tab. 26

Zaměstnanci ÚK	ÚK/NTK	FJFI	FD	FBMI	Celkem
pracovníci	28	2	2	1	33
úvazky	25,4	2	1,5	0,6	29,5

tab. 27

Ekonomické činnosti (rozpočet, personalistika, finanční a mzdové účetnictví, evidence majetku apod.) zajišťovali pracovníci školy (nad rámec jejich pracovní činnosti) celkem v rozsahu 2 pracovních úvazků, některé činnosti se přenesly do pracovních náplní knihovníků. **Technickou a technologickou podporu** činnosti ÚK smluvně zajišťuje VIC.

Pracovníci ÚK se účastnili řady **odborných a vzdělávacích akcí**, které byly zaměřeny na rozšiřování jejich odborných znalostí a seznamování se s novinkami ve všech oblastech knihovnické a informační praxe. Celkem bylo navštíveno 33 tuzemských akcí (konferencí, seminářů, workshopů). Některé akce vedli pracovníci ÚK, na řadě z nich přednesli příspěvky nebo představili postery. Knihovna sama uspořádala nebo se podílela na pořádání 8 seminářů.

Na mezinárodních konferencích pracovnice ÚK úspěšně reprezentovaly ČVUT. Na konferenci LILAC 2014 v Sheffieldu měla v posterové sekci ÚK svůj poster, na konferenci Open Repositories 2014 v Helsinkách byl přednesen společný příspěvek pracovníků ÚK a kolegů z VIC. Dalším úspěchem byl příspěvek na mezinárodní konferenci ECIL 2014 v Dubrovniku, který byl společným dílem knihovnic ČZU, ČVUT, TUL a UK.

Přínosná byla také studijní cesta do knihoven v Rakousku a Slovinsku (Graz, Maribor, Celje a Lublaň), které se zúčastnily 3 pracovnice. V rámci interního školení pak seznámily se svými poznatky ostatní pracovníky knihovny.

17. Mezinárodní a národní spolupráce

17.1 Členství v odborných orgánech a organizacích

Asociace knihoven vysokých škol ČR, z. s.p.o (AKVŠ)⁶

ČVUT patří od roku 2002 k zakládajícím členům Asociace a po celou dobu se aktivně podílí na její činnosti. V roce 2014 pracovala Marta Machytková ve funkci předsedkyně výkonného výboru. V *Odborné komisi pro informační vzdělávání a informační gramotnost* AKVŠ pracovaly Zdena Cívínová, Ludmila Tichá a Ilona Trtíková. Aktivit neformální skupiny *DSPACE.CZ* a *Iniciativy pro podporu otevřeného přístupu* se účastnily Lenka Němečková a Věra Pilecká. Práce v iniciativě *Noví informační profesionálové (NIP)* se účastnil Josef Jílek. Asociace se zabývala v roce 2014 problematikou financování elektronických informačních zdrojů a dalšími strategickými aktivitami jako jsou podpora otevřeného přístupu, změny v komunikaci vědeckých výsledků nebo nové trendy ve VŠ knihovnách. Konference *Bibliotheca Academica 2014* se konala 14. a 15. 10. 2014 na Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Hlavní téma konference *Společně – otevřeně – efektivně* se odrazilo v prezentaci klíčových aktivit AKVŠ. Pozvání přijala Iryna Kuchma (EIFL), která přednesla příspěvek *Librarians Competencies in Support of E-Research and Scholarly Communication*. Dalším zahraničním hostem byla Heli Kokkinen (Turku University Library), která vystoupila s příspěvkem *Defined by Change – from Facing Changes to Leading Changes, Journey of Turku University Library*. Podrobné informace o aktivitách AKVŠ jsou na webových stránkách asociace.

International Association of Technological University Libraries (IATUL)⁷

ČVUT je řádným členem asociace IATUL od roku 2001. IATUL je mezinárodní asociace založená v roce 1965, která působí zároveň jako podsekcí největšího knihovnického sdružení The International Federation of Library Associations (IFLA). IATUL pravidelně organizuje výroční konferenci v různých částech světa. V roce 2014 se 35. konference sdružení IATUL konala v Helsinkách (2. – 5. 6. 2014). Program konference byl zaměřen na hodnocení kvality, efektivitu a významu knihovnicko-informačních služeb a úlohy akademických knihoven v budoucnosti – roli knihovníků, posunu knihovnické profese a nastavení informačních služeb v kontextu informačních potřeb uživatelů. Významný prostor byl věnován bibliometrickým metodám pro hodnocení efektivitu a nastavení/inovaci služeb knihoven.

Konference se účastnily Lenka Němečková a Ilona Trtíková, které byly osloveny vedením *Skupiny pro informační vzdělávání (IATUL Special Interest Group for Information Literacy)* s nabídkou uspořádat v listopadu 2015 v Praze dvoudenní workshop *Information Literacy and beyond for E-Research Support*. ÚK nabídku přijala a do konce roku 2014 připravila ve spolupráci se *Skupinou pro informační vzdělávání* organizaci celé akce.

LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche)⁸

ÚK se stala v roce 2010 členem LIBER - Asociace evropských vědeckých knihoven. Asociace byla založena v roce 1971, od roku 2009 sídlí v holandském Haagu, a sdružuje více než 420 knihoven z více než 40 zemí. Hlavním cílem LIBER je reprezentovat zájmy evropských vědeckých knihoven, jejich univerzit a jejich vědců. V roce 2014 byla klíčovou akcí 43. výroční konference LIBER, která se konala ve dnech 1. – 4. 7. 2014 v hlavním městě Lotyšska Rize. Hlavním tématem bylo *Research Libraries in the 2020 Information Landscape*. Konference se účastnily Helena Kovářiková a Věra Pilecká s příspěvkem *University Institutional Repository and its Place in the University Information Infrastructure*.

⁶ <http://www.akvs.cz>

⁷ <http://www.iatul.org>

⁸ <http://www.libereurope.eu>

17.2 Zahraniční cesty

- LILAC 2014, Librarians' Information Literacy Annual Conference, Sheffield, 23. – 25. 4. 2014 (poster Ilona Trtíková)
- IATUL Conference 2014 – 35th Annual IATUL Conference, Helsinki, 2. – 5. 6. 2014 (Lenka Němečková, Ilona Trtíková)
- Open Repositories 2014, Helsinki, 9. – 13. 6. 2014 (příspěvek Helena Kovářiková, Věra Pilecká)
- Studijní cesta do knihoven v Rakousku a Slovinsku, 4. – 7. 6. 2013 (Lenka Krejčová, Dana Hanzlová, Marie Žalská)
- IGELU Conference & Ex Libris Systems Seminar, Oxford, 17. – 21. 9. 2014 (Tereza Šorejsová)
- ECIL 2014 – European Conference on Information Literacy, Dubrovnik 20. – 23. 10. 2014 (spoluautorka příspěvku Ludmila Tichá)

18. Projekty (grantová a rozvojová činnost)

18.1 Realizované v roce 2014

- *Institucionální plán (IP) ČVUT 2014*, v jeho rámci projekt *ÚK Digitální knihovna ČVUT* – institucionální repozitář, řešitelka Marta Machytková; spoluřešitelé Helena Kovářiková, Věra Pilecká (ÚK), Dagmar Amemori, Petr Karel, Ivo Prajer (VIC)
- *Institucionální plán (IP) ČVUT 2014*, v jeho rámci projekt *ÚK Podpora Acta Polytechnica pro propagaci rozvoje vědy a výzkumu*, řešitelka Iva Adlerová; spoluřešitelé Josef Jílek, Lenka Němečková, Věra Pilecká
- *Zpřístupnění klíčových informačních zdrojů a služeb pro VaV v technických a inženýrských oborech* – projekt LR1310 v programu MŠMT LR *Informace – základ výzkumu*, řešitelka Barbora Ramajzlová; spoluřešitelky Marta Machytková, Lenka Němečková, Ilona Trtíková
- *NOV@ 2014 – Knižní novinky v technických oborech. 6. prodejní výstava zahraničních knih pro studijní a vědní obory ČVUT* – projekt v rámci *Fondu pro podporu celoškolských aktivit ČVUT*, řešitelka Daniela Nová

18.2 Podané na rok 2015, pokračující

- *Institucionální plán (IP) ČVUT 2015*, v jeho rámci Dílčí aktivita *ÚK PKI a ORCID jako komplexní řešení podpory VŠKP a VVVS*, řešitelka Lenka Němečková; spoluřešitelky Helena Kovářiková, Iva Adlerová, Věra Pilecká a pracovníci VIC
- *Zpřístupnění klíčových informačních zdrojů a služeb pro VaV v technických a inženýrských oborech* – projekt LR1310 v programu MŠMT LR *Informace – základ výzkumu*, řešitelka Barbora Ramajzlová; spoluřešitelky Marta Machytková, Lenka Němečková, Ilona Trtíková
- *NOV@ 2015 – Knižní novinky v technických oborech. 7. prodejní výstava zahraničních knih pro studijní a vědní obory ČVUT* – projekt v rámci *Fondu pro podporu celoškolských aktivit ČVUT*, řešitelka Daniela Nová

19. Publikační a přednášková činnost

Články v časopisech

1. ADLEROVÁ, Iva, Lenka NĚMEČKOVÁ a Věra PILECKÁ. Nové formy vědecké komunikace. *Pražská technika*, 2014, č. 5, s. 20-21. ISSN 1213-5348.
2. TRTÍKOVÁ, Ilona. Sociální sítě na podporu vědecké komunikace a otevřeného sdílení informací. *Itlib: informační technologie a knihovny* [online]. 2014, roč. 18, č. 1, s. 14 – 23. ISSN 1335-793X. [vid. 8. 1. 2015]. Dostupné z: http://itlib.cvtisr.sk/archiv/2014/1/socialni-site-na-podporu-vedecke-komunikace-a-otevreneho-sdileni-informaci.html?page_id=2625

Příspěvky na konferencích

1. DOMBROVSKÁ Michaela, Hana LANDOVÁ, Ludmila TICHÁ a Marta ZIZIENOVÁ. Information literacy as a right and a duty: the experience of the Czech Republic. In: *Information Literacy: Lifelong Learning and Digital Citizenship in the 21st Century. Second European Conference, ECIL 2014, Dubrovnik, Croatia, October 20-23, 2014* [online]. Springer 2014. s. 210-216. [vid. 8. 1. 2015]. Dostupné z: http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-14136-7_22
2. NĚMEČKOVÁ Lenka, Věra PILECKÁ a Marta MACHYTKOVÁ. Jak na CrossRef, DOI, CrossCheck, OJS a další? In: *INFORUM 2014: 20. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha 27. – 28. května 2014* [online]. Praha: Albertina icome Praha, 2014. ISSN 1801-2213. [vid. 8. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2014/nemeckova-lenka-1.pdf>
3. PILECKÁ, Věra, Helena KOVÁŘÍKOVÁ, Lenka NĚMEČKOVÁ, Marta MACHYTKOVÁ, Ivo PRAJER a Petr KAREL. University institutional repository and its place in the university information infrastructure. In: *Open Repositories 2014, Helsinki, Finland, June 9-13, 2014*. [online]. [vid. 8. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/97688/or2014_ctu_proposal.pdf?sequence=2 <http://www.doria.fi/handle/10024/97688?show=full>

Prezentace na konferencích

1. JÍLEK Josef, Anna VYČÍTALOVÁ a Kristýna PAULOVÁ. NIP CZ v akci. In: *Bibliotheca academica 2014, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 14. a 15. říjen 2014* [online]. [vid. 8. 1. 2015]. Prezentace. Dostupné z: https://prezi.com/rkwoympc_a1p/ba-2014-nip-cz-v-akci/?utm_campaign=share&utm_medium=copy
2. KOVÁŘÍKOVÁ, Helena. OR 2014 Helsinki: informace z konference. In: *Bibliotheca academica 2014, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 14. a 15. říjen 2014* [online]. [vid. 8. 1. 2015]. Prezentace. Dostupné z: <http://www.akvs.cz/aktivity/ba-2014/program.html>
3. MACHYTKOVÁ, Marta. AKVŠ – profesionalita, spolupráce, korektní otevřené prostředí. In: *Bibliotheca academica 2014, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 14. a 15. říjen 2014* [online]. [vid. 8. 1. 2015]. Prezentace. Dostupné z: <http://www.akvs.cz/aktivity/ba-2014/program.html>
4. NĚMEČKOVÁ, Lenka. Zkušenosti z IATUL: bibliometrie ve vysokoškolských knihovnách. In: *Bibliotheca academica 2014, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 14. a 15. říjen 2014* [online]. [vid. 8. 1. 2015]. Prezentace. Dostupné z: <http://www.akvs.cz/aktivity/ba-2014/program.html>

Postery na konferencích

1. BĚLOHOUBKOVÁ Lenka, Ilona TRTÍKOVÁ, Ludmila TICHÁ a Hana LANDOVÁ. Průzkumy informační gramotnosti vysokoškolských studentů – výzva ke spolupráci. In: *Inforum 2014: 20. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha 27. – 28. května 2014* [online]. [vid. 8. 1. 2015]. Poster a prezentace. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/sbornik/2014/13/>
2. TRTÍKOVÁ Ilona a Lenka BĚLOHOUBKOVÁ. IVIG: let's talk information literacy in the Czech Republic. In: *LILAC 2014, Sheffield Hallam University, 23rd-25th April 2014* [online]. [vid. 8. 1. 2015]. Poster. Dostupné z: http://www.slideshare.net/infolit_group/trtikova-belohoubkova-poster

Recenzní posudek příspěvku na konferenci

1. PILECKÁ, Věra (rec.): DROZDA, Jiří and Veronika SYNKOVÁ. Access to all information sources including grey literature in Surveyor library. In: *Conference on Grey Literature and Repositories: proceedings. The 7th year of the conference focused on storage and providing access to the grey literature, 22th October 2014* [online]. Praha: National Library of Technology, 2014. ISSN 2336-5021 [vid. 8. 1. 2015]. Dostupné z: http://repozitar.techlib.cz/record/804/files/idr-804_4.pdf

20. Přílohová část

20.1 Seznam zaměstnanců k 31. 12. 2014

Jméno	Tel. 22435....	E-mail	Zařazení
Machytková Marta, PhDr.	9801	marta.machytkova@cvut.cz	ředitelka
Ramajzlová Barbora, PhDr.	8445	barbora.ramajzlova@cvut.cz	zástupkyně ředitelky
Adlerová Iva, Ing.	9997	iva.adlerova@cvut.cz	redaktorka AP
Bořilová Stanislava	8455	stanislava.borilova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FBMI
Civínová Zdena, Mgr.	9982	zdenka.civinova@cvut.cz	odd. podpory studia
Ečerová Lenka	9986	lenka.ecerova@cvut.cz	odd. služeb
Hájková Ivana, RNDr.	8450	ivana.hajkova@cvut.cz	odd. fondů
Hanzlová Dana	9983	dana.hanzlova@cvut.cz	odd. fondů
Jílek Josef, Mgr.	9997	josef.jilek@cvut.cz	odd. podpory studia
Jílková Anna, Mgr.	9191	anna.jilkova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FD
Kočová Věra	9994	vera.kocova@cvut.cz	odd. služeb
Kováříková Helena, PhDr.	8451	helena.kovarikova@cvut.cz	vedoucí odd. fondů
Krejčová Lenka, PhDr.	9984	lenka.krejцова@cvut.cz	vedoucí odd. služeb
Kučerová Ludmila	9800	ludmila.kucerova@cvut.cz	odd. služeb
Kutinová Marie, Ing.	9984	marie.kutinova@cvut.cz	odd. služeb
Libovická Helena	9985	helena.libovicka@cvut.cz	odd. služeb
Machová, Stanislava	8340	stanislava.machova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FJFI
Morysková Michaela, Mgr.	8450	michaela.moryskova@cvut.cz	odd. podpory studia
Mrkvička Vít, Bc.	9153	vit.mrkvicka@cvut.cz	odd. služeb
Němečková Lenka, Mgr.	9938	lenka.nemeckova@cvut.cz	odd. podpory studia
Nová Daniela, Mgr.	9987	daniela.nova@cvut.cz	odd. fondů
Pilecká, Věra, PhDr. Ph.D.	5000	vera.pilecka@cvut.cz	odd. podpory studia
Poláčková Ilona	9987	ilona.polackova@cvut.cz	odd. fondů
Sedláčková Jana, Mgr.	9800	jana.sedlackova@cvut.cz	odd. fondů
Statečná Zuzana, Ing.	9985	zuzana.statecna@cvut.cz	odd. fondů
Šimáková Irena	9800	irena.simakova@cvut.cz	odd. fondů
Šinková Dana	8340	dana.sinkova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FJFI
Šorejsová Tereza, Mgr.	8451	tereza.sorejsova@cvut.cz	odd. fondů
Šrůtová Leona	9191	leona.srutova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FD
Tichá Ludmila, PhDr.	9982	ludmila.ticha@cvut.cz	vedoucí odd. podpory studia
Trtíková Ilona, Mgr.	9938	ilona.trtikova@cvut.cz	odd. podpory studia
Zaisová Miroslava	9983	miroslava.zaisova@cvut.cz	odd. fondů
Žalská Marie	9994	marie.zalska@cvut.cz	odd. fondů